National Library 56253
Gen. Acquisitions Section
OTTAWA, Ont. K1A ON4
L

National Library
Bibliothèque Nationale

VABA EESTLANE

Second class mail registration number — 1089.

VABADE EESTLASTE HÄÄLEKANDJA

ILMUB IGAL TEISIPÄEVAL JA NELJAPÄEVAL

Nr. 82 (3099) XXXIII aastakäik | Teisipäeval, 6. novembril 1984 — Tuesday, November 6, 1984 | Üksiknumbri hind 70 cent

Poola preestri mõrvaloo tagapõhjad

Poliitbüroo liikmete salanõu Jaruzelski eemaldamiseks?

MÜNCHEN — Tõendeid on kuhjunud, et poola preester Jerzy Popieluszko mõrvati, kui osa poola kommunistliku partei rangema liini pidajate salanõust praeguse juhi kindral Wojciech Jaruzelski kukutamiseks.

Usutakse, et need, kes olid selle plaani taga lootsid, et katoliku preestri röövimine ja mõrvamine põhjustavad suurema rahutuste laine Poolas, mis võiks kaasa tuua Jaruzelski languse või sundida teda kasutusele võtma rangema hoiaku Solidaarsuse ametiühingu liikumise ja katoliku kiriku vastu.

Nende hulgas, kes näivad seda teooriat uskuvat on

Poola kardinal Jozef Glemp, Solidaarsuse juht Lech Walesa ja dissidentlikud intellektuaalid Jacek Kuron ja Adam Michnik.

Kuid Poolas on üldiselt olnud rahulik, demonstratsioonid korrapärased ja miski pole olnud ametivõimude provotseerimiseks.

Viimase kolme aasta jooksul Popieluzko on saanud Poola sõjaseaduse vastase hoiaku, Jarupelski rezhiimi opositsiooni sümboliks. Oma tihedate sidemete tõttu Solidaarsusega ja dissidentidega teda on peetud kolmandaks kaasaegsete poola kangelaste hulgas, paavst Johannes Paulus II ja Walesa järel. Pärast 1982. a. on tema sõjakad patriootilised jutlused ja „messid isamaa eest" tõmmanud ligi tuhandeid inimesi, kes vaatasid kirikule kui Solidaarsuse päästjale.

Poola valitsus on eitanud, et nad olnuks intsidendi taga. Kuid üldine küsimus on, et kui rezhiim ei olnud selle korraldaja, kes seda siis tegi,

eriti kui kolm salapolitsei ohvitseri võtsid omaks preestri röövimise ja mõrvamise, et vaigistada tema sütitavaid kõnesid.

Lisaks valjandati veel üks politseikindral ja arreteeriti kaks koloneli seoses mõrvaga, mis näitab, et uurimised on jõudnud poola hierarhia kõrgemasse tippu. Veel on kolm Jaruzelski oponenti võimalikud kahtlusalused. Need on kõrgemad poliitbüroo liikmed, kes on vastu Jaruzelski majanduslikele reformidele. Spekuleeritakse otse avalikult, et neil on olnud sidemeid N. Liidu salapolitsei KGB-ga, kes võivat olla äsjase instidendi väljamõtleja ja selle teostamise käskija.

Praegu Poola allikad siiski eitavad seda, et venelastel olnuks midagi tegemist Popieluszko mõrvamisega, ka ei usuta ametlikult, et väljastpoolt saaduks selleks inspiratsiooni.

Kuid kolme mehe püüdeks on olnud Jaruzelski kukutamine ja tema poliitiline langus.

Ja vahendiks sellele jõudmisel oli vaja provotseerida rahutusi, streike ja demonstratsioone.

Pärast preestri matust, mis kujunes järelsõja suurimaks massidemonstratsiooniks, on kuuldud, et preestri kehal oli palju peksmise jälgi, mistõttu usutakse, et ta sellesse surigi ja alles selle järel heideti reservuaari.

USA skautliku noorsoo aastakoosolekust osavõtjad, esireas istuvad vasakult Linda Leibak, Egbert Runge, Anne-Mai Kaunismaa, Margus Sieberg, USA skautide juht, peagaid Hilja Kuutma, peaskaut Endel Reinpõld, Lembit Savi, Urve Põhi, USA gaidide maleva juht, Leonid Milles, Lii Pajusi ja Harry Tarmo.

Foto: Harald Karu

Iisrael ja Liibanon nõustunud Iisraeli väljatõmbumisega

ÜRO — Iisrael ja Liibanon on nõustunud korraldama läbirääkimisi Iisraeli vägede väljatõmbamiseks Liibanoni lõunaosast. ÜRO peasekretäri ametnik Francois Goiloani ütles, et läbirääkimised kahe sõjalise jõu vahel algavad juba sel nädalal. ÜRO rahupidamise üksuste (UNIFIL) staabis Naquoras, Liibanoni rannikulinnas Süüria olevat selleks andnud mingisuguse nõusoleku.

Kanada eestlaste parlament oli koos

EKN aastakoosolekul arutleti eestluse ja eesti keele probleeme — Möödunud tegevusaasta oli pingeline ja töörohke

Nädalalõpp kujunes EKN'ule meelelahutuseks ja töökoosolekuks. Reede õhtul oli Talvekuu nimeline perekonnaõhtu, millele järgnes laupäeval EKN korraline üldkoosolek, kus peale tavakohaste aruannete ja kavade oli suuremat huvi äratav debatt teemal „Mis suunas eestlus? Eesti keel ja eestluse tulevik." Viimase tõttu oli ennelõunasest koosolekust üllatavalt rohke osavõtt.

Koosoleku avas EKN esimees L. Leivat, misjärel õp. U. Petersoo pidas palvuse. Nagu Kristus ei tulnud maailma kurjusele allaandmiseks, nii ka meie peame oma võitlust edasi viima oma maa eest. Oleme väike rahvas, aga meie õigus on sama suur kui suurtel rahvastel. Ta palus, et Jumal õnnistaks meid õiguse mõõgaga.

Koosoleku rakendamisel valiti koosoleku juhatajaiks H. Lupp ja prof. M. Puhvel, protokollijaiks E. Lindaja ja E. Salurand.

EV aupeakonsul I. Heinsoo avaldav kogu Kanada eestlaskonna nimel tänu ESTO-84 juhtkonnale ja kaasaaitajaile, samuti EKN juhtkonnale, kes on oma panuse selleks andnud.

Kuigi selle juures on parandamatud iludusvead, mida võidakse kritiseerida, kuid üldpilti, rahvarohkust ja muud arvestades võib öelda, et ESTO-84 õnnestus üle ootuste hästi, kinnitades et eestluse elujõud tuksub ikka veel tugevasti.

„Kui raekoja demonstratsioonil ütlesin, et rongkäigust osavõtjate sammude kaja kostab Moskvani, siis kinnitas seda Nõukogude Eesti võimumees A. Rüütel oma vihases sõnavõtus sealses ajakirjanduses. Mida ka edasi anti ühes Kanada kommunistlikus ajalehes," ütles I. Heinsoo.

Puudutades eelolevat koosolekut, mainis ta, et täna tuleks leida teid kuidas seda pingutuste vilja jagada kaasmaalastega, et filmid, videolindid jm. leiaksid tee neisse kohtadesse üle maailma näitena eestluse tööviljast, kust osavõtjaid Torontos ei olnud. I. Heinsoo soovitas selle aspektile tõsist tähelepanu juhtida, kuna sellega saadakse sündmuse mõtet veelgi laiemale viia.

Debatis teemal „Mis suunas eestlus? Eesti keel ja eestluse tulevik," oli moderaatoriks E. Kiilaspea, laudkonnaliikmeiks Juta Ristsoo, Rein Polli, Laas Leivat ja S. Veidenbaum.

Sissejuhatuses märkis E. Kiilaspea, et järgnev diskussioon otsib teid efektiivsema eestluse saamiseks ja peab selgitama, kas selleks on vaja ingliskeelset abi.

Ta soovitas järgnevaid mõttevahetusi teha asjalikult, mida ka ligi kolme-tunnilise vestluse ajal tehti, otsides ühiselt teid paremaks eesti keele õppimise võimaldamiseks ja eestlaste eesti rahvusgrupi juurde tõmbamiseks. (Vaatleme debatti lähemalt ühes järgmises numbris).

Peale lühemat vaheaega järgnes koosoleku organisatsiooniline osa. Esimees L. Leivat ütles lisaks kirjalikult väljajagatud aruandeile, et möödunud tegevusaasta oli pingeline, kuna olid ESTO ettevalmistustööd ja osavõtt Kanada valimiskampaaniast. Mitmed EKN liikmed võtsid juhtivalt osa ESTO-84 organiseerimisest. Nüüd on käimas ettevalmistus aprillis Ottawas toimuvale inimõiguste konverentsile, kus koos teiste Ida-Euroopa rahvastega tahetakse nõuda erikomitee loomist Helsingi kokkuleppe täitmise valvamiseks. Ta tõstis esile eriti protestisõitu Ottawasse M. Nikluse kaitseks ja kirjade saatmise N. Liidu saatkonda, kust saadi üldsõnalised, tagasi lükkavad, vigases inglise keeles kirjutatud vastused.

Väliskomisjoni esimees M. Epner rääkis kontaktidest uue valitsuse ministritega, kellele on saadetud kirjad ja nüüd on vastuseid saadud. Balti õhtu osas loodetakse, et see korduks jälle.

Ta käsitles ka uue peaministri B. Mulroney valimislubadusi Ida-Euroopa rahvastele, mille täitmist lootsime kohe, kuid nüüd öeldakse, et Kanada välispoliitika on vasakpoolsemaks muutunud kui oli Trudeau ajal.

Ta vaatles mitmeid muudatusi välisministeeriumis. Praegune valitsus tegutseb selletõttu ettevaatlikult, et nad kavatsevad oma ametis püsida ühe generatsiooni (25 aastat) ulatuses.

Eesti Vabadusvõitlejate Abistamisorganisatsiooni tegevusest rääkis EKN peasekretär P. Aruvald. On olnud pakkide saatmisi ja on proovitud organiseerida igale dissidendile hooldusgruppi. Probleemiks on pakisaatmise ettemakstud tolliga mooduse lõpetamine.

(Järg lk. 8)

Spionaazhilugu Lääne-Saksamaal

Tornado lennuki materjalid anti N. Liidule

BONN — Lääne-Saksamaal arutletakse praegu, kas nende uus võidulennuk Tornado anti koos oma salajaste elektrooniliste seadmetega ja relvastusega tervikuna N. Liitu.

Mõni aeg tagasi Lääne-Saksamaa tähtsaimas sõjavarustuse tööstuses Messerschmidt-Bölkow-Blohmis arreteeriti osakonnajuhataja, kes väidetakse olevat toiminud 17 aastat N. Liidu julgestusteenistuse KGB agendina. 60-aastane diplomeeritud insener Manfred Rotsch oli asunud Lääne-Saksamaale Ida-Saksamaalt aastal 1954. KGB oli saanud ta oma palgalehele aastal 1967. Rotsch oli alul töötanud Junkersi ja MBB tööstustes ja siis siirdus sealt üle Messerschmidti juurde, kus ta lõpuks oli plaanitsusosakonna juhatajaks.

Messerschmidt-Bölkow-Blohm on Lääne-Saksamaa suurim mittesõjaline maailmaruumitööstuse ettevõte.

Rotschil on olnud võimalus ligipääsuks SKY-lab programmi saladuste juurde,

samuti kui Tornado-lennuki, Milan- ja Hot-rakettide ning uute salajaste tankigranaatide joonestuste juurde.

MBB esindaja on väitnud äsja, et Rotschil polnud siiski võimalusi N. Liidule toimetada kõiki teateid Tornado programmist. Ettevõte peab oma julgeolekueeskirju nii tihedaks, et selline võimalus „polevat tõelisuse piires". Asja uurivad siiski ametivõimud.

Tornado on laiem ja kallim varustusprojekt Euroopas,

mille paljastamine ohustaks kolme NATO-riigi järgneva 15 aasta lennurelvastuse võitluse tõhusust.

Sellega alustati 1969 Lääne-Saksamaa, Inglismaa ja Itaalia vahel. Tellitud 809 lennukist on umbes pooled valmis, ülejäänud tulevad teenistusse plaanikohaselt 1980-ndate aastate lõpus.

Tornado on kaheistmeline pööratavate tiibadega mitmekülgne lennuk, mida kasutatakse luure- ja rünnakulenduteks ning tõrjehävitajana.

Selle elektrooniline varustus vastab uuemale läänemaise tehnika tasemele.

Just elektrooniliste saladuste paljastamine oleks kolmele NATO riigile tõsisem jutt, arvestavad asjatundjad.

Lennukit ennast oleks N. Liit vaevalt võimeline valmis ehitama enne kui see oleks tehniliselt vananenud.

Andmed Tornado elektroonilisist võimalusist võivad olla vastaspoolele uurimiseks ja neile vastavate tõrjerelvade plaanitsemiseks, millega Tornado-lennukite võitlusväärtus langeks.

Räägitakse, et Rotsch oli elanud vaikse kodanikuna Münchenis eeslinnas. 1970-ndate aastate lõpul ta pürgis omavalitsuspoliitikasse kristlik-demokraatide nimekirjas, aga ebaõnnestus. Väidetakse, et ta on kohanud N. Liidu sidemehi nii Baieris erikohtades kui ka Austrias ja muudes naaberriikides.

Lääne-Saksamaa vastuluure on nimetanud Rotschi arreteerimist „suureks saavutuseks". Ajalehtedes on siiski küsitud,

kuidas inseneril oli 17 aastat õnnestunud spioonina läbida need vähemalt neli usaldusväärsusetesti,

mis temaga kehtivate seaduste kohaselt sel ajal tehti või vähemalt pidanuks tehtama.

EELK Peetri Kogudus Torontos

Pühapäeval, 11. novembril kell 11 hommikul Peetri kirikus

Langenute mälestus-jumalateenistus

Soomepoiste ja Toronto Eesti Võitlejate Ühingu osavõtul.

Teenib õp. E. Heinsoo. Laulab Cantate Domino dr. Roman Toi juhatusel.

Rohke osavõtuga toome austust ja tänu kodumaa vabaduse eest langenud sõduritele, kes on ohverdanud oma elu isamaa altarile.

Pärast jumalateenistust filmietendus

EKN teenetemärk Edgar Väärile

Möödunud reede õhtul toimus EKN „Talvekuu" nimeline perekonnaõhtu, mis oli mõeldud tuluõhtuna. Osavõtt oli võrdlemisi tagasihoidlik. Õhtu avas lühikese tervitusega EKN esimees Laas Leivat.

Õhtu pidulikumaks osaks oli, kui L. Leivat kutsus ette EV aupeakonsul Ilmar Heinsoo ja palus teda filmimehele Edgar Väärile üle anda EKN teenetemedali. L. Leivat ütles, et CBC juures töötav E. Väär on aidanud kaasa välisvõitluslikule tööle, kuna ta on filminud eesti sündmusi ESTO-84 ajal, mis on palju tähelepanu äratanud Toronto ühiskonnas.

E. Väär filmis ka ESTO'72 sündmusi ja oli selle filmi tegemise juures. Samuti aastal 1976 Baltimore pidustuse ajal,

kuid on nende kõrval ka pidevalt jälginud oma kaamerasilmaga sündmusi eesti ühiskonnas,

EKN teenetemärgi kinnitas ta rinnale aupeakonsul I. Heinsoo.

Eeskavalises osas laulis sopran Tamara Norheim Charles Kipperi klaverisaatel F. Loew'i „Tahaksin tantsida" muusikalist „Mu veetlev leedi", O. Straussi „Seal hämaras" ja J. Cosma „Sügislehed". Enne esinemist ütles külalistele tere tulemast ka EKN peasekretär Priit Aruvald, kes oli peamine sündmuse korraldaja.

Meeleolulist seltskondlikku osa saatis Mehis Vahtra oma orkestriga.

VABADE EESTLASTE HÄÄLEKANDJA

VABA EESTLANE

VÄLJAANDJA: O/Ü Vaba Eestlane, 1955 Leslie St. Don Mills, Ont. M3B 2M3

TOIMETAJA: Hannes Oja

TOIMETUSE KOLLEEGIUM: Karl Arro, Heino Jõe, Olev Träss

TELEFONID: toimetus 444-4823, talitus (tellimised, kuulutused, ekspeditsioon) 444-4832

TELLIMISHINNAD Kanadas: aasta $51.—, poolaastas $28.— ja veerandaastas $15.—

TELLIMISHINNAD väljaspool Kanadat: aastas $65.—, poolaastas $35.— ja veerandaastas $18.—

Aadressi muudatus 70 c. — Üksiknumbri hind 70 c.

KUULUTUSTE HINNAD üks toll ühel veerul: kuulutuste küljel $4.75, tekstis $5.—, esiküljel $5.50

FREE ESTONIAN

Published by Free Estonian Publisher Ltd.
1955 Leslie St. Don Mills, Ont. M3B 2M3

Mälestuspiltide esitajad Sügis '44, kodumaalt lahkumise 40. aasta mälestusaktusel. Vasakult esimene Soomepoiste Klubi esimees Edgar Marten, Toronto Eesti Võitlejate Ühingu esimees Ülo Tamre ja Rein Andre jr., kes esitas eesti noorte avalduse. Foto: J. Säägi

Kommentaar

Tühimikud tegevuskalendris

Asja koostati Toronto eesti organisatsioonide kalender 1985—86. aastaks, kusjuures tehti muudatusi ka 1985. a. algosas varem kokkulepitud päevades. Esimesel pilgul on eelolev aasta peaaegu jälginud tavaks saanud tegevust aastakümne jooksul kindlaks kujunenud üritustega.

Pärast ESTO-84 nagu tahtnuks näha elavamat tegevust, et saadud rahvuslik vaimsus võiks tegudeks kasvada, mida ju vastu võetud resolutsioonides sihiks seati. Selle asemel aga jääb silm peatuma varemast rohkemale tühjadele nädalalõppudele koostatud kalendris, mis tähendavad ürituste ärajäämist nagu väsitanuks ESTO korraldamine niivõrd, et enam ei jõuakski mõnda meile omast sündmust korraldada.

Väsimusest rääkimine on hea põhjus, sest igaühel on silmade ees suvised suursündmuse osad ja koormus, mis selle organiseerijail ja tegijail tuli taluda. Töö oli suur ja tulemus imetlusväärne.

Korraldajad lootsid ja selleks oli küllaltki põhjust, et suursündmus õhutab tegutsema teatud noortesüdamiku, nagu jäi Rootsis elavalt tööle grupp, kes korraldab OTSE-pidustusi ja festivale. Ka Baltimore eestlaste keskus on väga aktiivne ja jätkanud eesti kultuuri väljaspoole tutvustamist. Kas võiks Torontoski selletaoline südamik moodustuda, kes jätab vanad väsimuspuhkust pidama ja hakkaks ise tegutsema ning täidaks siis tegevuskalendrisse tekkinud tühimikud?

Lähemalt silmitsedes puuduvad sealt täielikult kultuurilised üritused, väljaarvatud meie kooride kontserdid; eesti laul näib olevat vastupidavaim kultuuriviljelemise haru. Puuduvad teatrietendused, kuigi see on olnud publiku poolt hinnatuim kultuuriala. Puuduvad kirjandusõhtud, kuigi meie raamat pole veel surnud ja mitmedki sündmused vajaksid sellekohaseid üritusi. Kujutavkunst on EKKT püsiva elujõu juures täitnud oma osa.

Kuid meil on Eesti Kunstide Keskus kõikide kultuuride viljelemist ja harrastamist juhtiv, mõneti keskorganisatsiooni eesmärgiga organisatsioon, kes on lubanud kõiki vajadusi täita. Aga sageli on need üritused olnud paralleelürituseks, kui mõni teine on sellekohase ideega välja tulnud. Enamus oma ideesid on väga abstraktsed ja isegi kaootilised, et neist midagi konkreetset võiks saada. Kui aga organisatsioon on võtnud omale laiad eesmärgid, siis tuleks neid ka täita ega mitte ühelt ideelt teisele minna enne kui eelmine on lõpetamata või kindlaks kujunemata.

Suutmata endast ja oma tegevusest märki anda, tuleks sel mõjuka nimega organisatsioonil asuda Toronto eestlaste seltskondlikku kalendrisse jäetud tühimiku, tegevuseta jäänud päevade täitmisele. Kultuuri mõistet nimes kandev organisatsioon peaks ikka näitama, et ta on oma eesmärkidest teadlik. Ja ka sellepärast, et ta näitaks, et ka neile on midagi laekunud ESTO-84 suurest rahvuslikust vaimu väljavalamisest.

Muidugi on veel üks võimalus: kalendrist lihtsalt mööda minna. Seda on sageli ennegi tehtud ja juba tänavune hooaeg algas kahe ürituse samale ajale sobitamisega. Meie ühiskonna elujõu nimel tuleks selliseid kokkutormamisi vältida, et vähenevast pakutavast kõik soovijad saaksid osa võtta ja et üritustest osavõtjaskonnad oleksid arvukamad.

Ärahüppajad ja tagasiminejad

Tänavu on okupeeritud Eestist rohkem olnud ärahüppajaid kui möödunud aastate jooksul. See on saanud nagu moeks, et igal kuul saabub uusi uudiseid kellestki, kes mingisugusel viisil on pääsenud välja nõukogude okupatsiooni all olevast kodumaa vanglamiljöödst.

Viimasel nädalal on aga ilmnenud kaks juhtumit, mis teisest küljest valgustavad ärahüppamisi. Rootsi ajaleht Svenska Dagbladet

(Järg lk. 8)

Kapitalistlikud tuuled Hiinas

Samal ajal kui maailma tähelepanu on koondunud Ühendriikide presidendivalimistele, N. Liidu juhtkonna kriisile, Afganistanile, Kesk-Ameeerika sündmustele ja Ühendriikide-N. Liidu vastuoludele, mille tagatipuna kardetakse tuumasõda, — samal ajal toimub kommunistlikus Hiinas tasapisi vaikne revolutsioon kogu majanduselu ümberorganiseerimiseks. Läänemaailmale ja teistele kommunistlikele riikidele üllatuseks ei toimu see majanduselu voolimine ja vormimine kommunistliku süsteemi printsiipide järele, vaid Hiina praegused võimumehed kasutavad majandusele uue suuna andmiseks ning sellele elujõu sissepumpamiseks kapitalistlikke võtteid ja teooriaid, pidades eriti silmas nõudmisele ja pakkumisele baseeruvaid põhireegleid.

Uued põhialused Hiina stagneerunud ja mahajäänud majanduselu ümberorganiseerimiseks on rakendatud peamiselt Hiina praeguse suurema võimumehe ja telgitaguse iniditõmbaja Deng Xiaopingi algatusel ja eestvõttel. Deng jõudis uue majanduspoliitika elluviimise eeltöödega ja endale vajaliku poliitilise seljataguse kombineerimisega lõpuks nii kaugele, et ta andis majandusliku struktuuri reformiplaani 20. oktoobril kommunistliku partei keskkomiteele kinnitamiseks. Keskkomitee lõi uuele süsteemile alla oma nõusoleku templi ja alates sellest päevast hakkab Hiina majandus käima hoopis teistsuguseid radu, kui need ette määras kauaaegne diktaator ja kommunistliku süsteemi rakendaja Hiinas Mao Zedong.

Milliseid muudatusi taotlevad uued majanduselu reeglid ja kuidas need mõjutavad Hiina praegust äärmuseni viidud kommunistlikku süsteemi?

Võiks ütelda — üsna palju ja võrdlemisi kaugeleulatuvalt. Uute eeskirjade rakendamisega antakse peaaegu miljonile riigiettevõttele senisest tunduvalt suurem iseseisvus ja pannakse nad üksteisega paremate tulemuste saavutamiseks võistlema. Uue programmi alusel eraldatakse asutuste ja ettevõtete töös üksteisest teravalt poliitilised ja majanduslikud funktsioonid, mille rakendamine jääb ainuüksi ettevõtete mänedzheride otsustada. Selle otsuse tulemusena piiratakse Hiinas tsentraalset planeerimist, loobutakse riiklike toetuste maksmisest tarbijatele ning viiakse paljude produktide hinnad sellele tasemele, nagu seda ette dikteerib pakkumine ja nõudmine.

Uute majanduslike aluste kohaselt pannakse suurt rõhku väliskaubanduslike sidemete laiendamisele, edutatakse nooremaid tehniliste ja majanduslike alade eksperte ning saadetakse paljud vanemad mänedzherid ning tööstuste direktorid pensionile. Eriti olulise muudatusena pannakse maksma uued reeglid, mille kohaselt linnaelanike palgatõusud tehakse olenevaks produktiivsuse kasvust. Hiina majanduselu eksperdid on arvamusel, et see korraldus aitab tunduvalt tõsta tööstuste produktiivsust, mida kinnitavad varemomandatud kogemused maa piirkondades. Nii rakendati Hiina põllumajanduses 1978. aasta detsembris uus ergutuspreemiate süsteem, mille tulemusena põllumajanduse produktsioon märgatavalt tõusis. See tõi aga omakorda kaasa märgatavaid mõrasid kolhoosisüsteemi ja tiivustas individuaalmajapidamiste aktsepteerimist põllumajanduses.

Uue süsteemi rakendamine kinnitab, et Hiinas leidub vaatamata aastaid kestnud kommunistlikule süsteemile arukaid mehi, kes oskavad realistlikult mõtelda ja kes leivad, et diktaator Mao Zedongi poolt omal ajal N. Liidu eeskujul rakendatud tsentraliseeritud majanduslik süsteem, kus inimestelt on täielikult võetud eraalgatus, viib lõpuks sügavale sohu, kust ei ole enam väljapääsu. Kuid Deng oma nõuandjatega on sealjuures ka väga hästi teadlik, et uuele süsteemile on vanade kommunistide hulgas palju vastuseisjaid, kes peavad uute võtete rakendamist marksistlikust ideoloogiast kõrvalekaldumiseks. Vastuseisu võib tekkida ka rahvamasside hulgas, kus kardetakse, et riiklike toetuste maksmise lõpetamine korteritele ja transpordile võib tunduvalt tõsta elukallidust ning tekitada inflatsiooni.

Võttes arvesse neid kartusi ja eriarvamusi, deklareeris valitsus, et ta asub uute abinõude rakendamisele järk-järgult ning et need ei põhjusta spiraalset hindade tõusu. Deng oma nõuandjatega ja toetajatega tunneb ilmselt muret ka partei „õigeusklikkude" pärast, kes ikka veel peavad Mao Zedongi oma ebajumalaks ning ei taha lahkuda tema poolt ettemääratud suundadelt. Partei keskkomitee poolt vastuvõetud üleskutse uue poliitika rakendamiseks pöörab seetõttu erilist tähelepanu ka kommunistliku partei liikmetele, kelle arv Hiinas ulatub 40 miljonile. Üleskutses rõhutatakse, et kõik partei liikmed peavad toetama uusi reforme, mis on tingitud meie ajastu suundadest.

Nõnda võib ütelda, et Hiina praegune kommunistlik valitsus ja partei juhtkond liiguvad uute reformide vastuvõtmisega vabaturu majanduse suunas. Kui see uus suund peaks õnnestuma ja Hiina majanduselu parandamisel positiivseid tulemusi andma, siis tähendab see surmahoobi andmist tsentraliseeritud ja valitsuse poolt üksikasjaliselt ette määratud ja kontrollitud süsteemile, mille Mao Zedong laenas omal ajal kommunistlikult Venemaalt.

Ja kui läänemaailmas vaadeldakse Dengi reforme ja uusi suundasid suure huviga, siis ei ole vist liialdus, kui ütelda, et Moskvas jälgitakse Hiina majanduslikku arengut hinge kinni pidades ja isegi hirmuga. Igaüks võib endale juba ette kujutada, mida tähendab see Venemaal ja teistes kommunistlikkudes riikides kui Hiina poolkapitalistlik süsteem peaks õnnestuma ja Hiina välja tooma praegusest marksistlike eluvõõraste teooriate padrikust. Siis peaksid ka venelased hakkama mõtlema kuidas oma jalgu tsentraliseeritud, bürokraatiast läbiimbunud ja detailideni partei juhtimisele alistatud süsteemisavist välja tõmmata.

Moskva on seni olnud majanduslike uuenduste rakendamisel kahetsusväärselt abitu, saamatu ja rigiidne, mille tagajärjel kommunistlik Venemaa on läänemaailmast kaugele maha jäänud. Kui nüüd ka 1 miljardi elanikuga Hiina hakkab üritama Venemaast möödarühkimist, siis on Kremli poliitbürool kahtlemata suur põhjus juurseid kitkuda, süda rindu võtta, silmad maha lüüa ja tunnistada, et Venemaal ja allaheidetud riikides rakendatud kommunistlik süsteem on vaatamata sellele ohverdatud miljonitele inimestele täielikult pankroteerunud.

K. A.

Milleks eesti keel?

Piiskop Karl Raudsepa kõne kodumaalt lahkumise 40. aastapäeval

Üks eesti populaarne laul algab sõnadega: „Om maid maailman tuhandit ja rahvit mitmit miljunit, üitsainus mulgimaa". Laul räägib, et mees on kaugel ära ja igatseb seal kodu järele. Tal on armas isegi „üits hainanutt või kõrreke" mida lind võiks noka otsas tuua kodunt. Ta lubab selle tutikese peale laskuda kummuli ja seal nutta — sest see on ainsam kodunt, mis tal käepärast.

Seda laulu oleme kõik laulnud. Ega me pole palju mõelnud nende sõnade juures. Võibolla paguluses ja vanaduses alles mõistame, mida see laul taga nutab.

Me oleme 40 aastat olnud oma sünnimaast eemal. Meie jalgade all pole kodumaa, meie peakohal pole kodumaa taevas. Kodukaasik ja murumuld on kaugel. Seda rohkem oskame nüüd neid hinnata.

Kodumaalt põgenenud vanem põlv on juba mulda varisenud. Kes elujõulistena tulid sõjatandreilt või oma ülesannete juurest, on nüüd edenenud aastates. Peale on kasvanud uus generatsioon. Kuid kõigile on jäänud armastus oma kodumaa vastu. Kodumaal on samuti vanem põlv kadunud; 1944. a. noored on nüüd vanad ja täiesti uus sotsialismiajastu noorus on kasvanud peale. Aga ka nendelt seal on võetud kodumaa, võõrad on seal isandad ja käskijad. Eestlane peab praegu elama võõrastega kodumaal ja ka vabas maailmas.

Lootus iseseisvusele vangub tugevasti kodumaal. Ei oodata enam, et keegi välisriikidest sekkuks ja võitleks me kodumaa vabaks. Möödunud aastate kestel oli palju ennustusi, oletusi ja lootusi, nüüd neid enam ei ole. Tuimus on Kodu-Eestis võtnud maad ja alkoholisse uputatakse oma mured.

Vaba maailma eestlased on samuti kaotanud lootuse, et mingi võim me kodu vabastaks sõjaliselt. Oleme õppinud palju ja oleme nüüd realistid. Ega meile pole aegagi antud palju juurelda, sest oli tarvis üles töötada, rühkida ja püüda. See on nüüd saavutatud, eestlased on jõukal järjel ja aega on rohkem mõtlemiseks. Ja kibedamini kui kunagi tungib valu nüüd inimese hinge. Meie seas on pessimiste, kes kõigele löövad käega nagu oleks kõik kadunud. Õnneks neid pole palju. Meil on suurem osa teisiti mõtlejad. Meil on inimesi, kes tulid oma lastega igal pühapäeval pühapäevakooli ja viisid lapsed ka täienduskoolidesse. Nad andsid oma lastele ise eeskuju ja usu, et kord tulevad paremad ajad. Need idealistid toovad nüüd lapselapsi kooli ja nad seletavad kodus neile mida „üits heinanutt ja kõrreke", mida lind nokaga toob, tähendab. On hea, et meil on idealiste, nemad on isamaa ja emakeele armastuse hoidjaks soolaks meie seas.

Aga meil on ka inimesi, kes töötavad eesti koguduste ja eesti organisatsioonide tööpõllul ja on keeldunud loiuks jäämast. Neid nimetatakse fanaatikuteks — hea, et neid on. Meie kõik peaksime olema fanaatilised isamaa pojad ja tütred. Nende seast tulid need isikud, kes lõid Esto-liikumise. Nad pole treneeritud rahvakogumiste ja ettevõtete korraldajad, nad on ainult asjaarmastajad oma elukutsete kõrval. Aga oma fanaatilise rahvusliku vaimuga nad tegutsesid ja nad tegid seda hästi. Etiketi küsimustes meie eestlased oleme kasinate võimetega, aga ärgem otsigem vigu. ESTO-84 oli vägev ja me kohus on tänada töötegijaid ja vastutuse kandjaid.

Eriti tõstaksin esile vabadusnõudluse rongkäiku, mis kahtlemata oli tähtsaim sündmus nädala kohta. See oli eestluse sõnum oma ümbrusele ja vabale maailmale. Ka oskasid meie sõjamehed anda sellele marsile õige takti ja tempo, et ka väetid vanad ja lapsed said rivis kaasa tulla. Kui keegi seda marssi arvustada püüab, siis võiks see ainult olla küsimusega, et miks iga eestlane, kes jalul püsib, ei marssinud kaasa. Siis oleks meie väg olnud veel suurem ja meie sõnum ümbrusele selgem.

Selle ESTO-84 raamides pandi aga liikvele üks ringlaul, mis käib kogu aeg edasi. See on: kas saab olla eestlane ilma eesti keele oskuseta? Mõned targad on öelnud, et saavat küll. Et kodumaa on jalgade alt ära, mingu keel ka ja inimene ikka lubab olla eestlane edasi. Kas selline jutt on usutav?

See küsimus pole eesti rahvale uus. Kes meie rahva ajalugu tunneb, sel on kerge leida vastust. Vaatleme pisut minevikku. 19. sajandi algul oli sama küsimus valusalt päevakorral meie kodumaal. Eestlased tulid juba Tartu ülikooli ja õppisid seal. Kui nad lõpetasid ülikooli oli neil kaks võimalust: nad pidid olema sakslased, et saada kohta kodumaal. Või nad pidid minema Venemaale ja seal olema venelased. Ka keskkooli haridusega noortel oli sama valik. Eesti keeles ei saanud teenida leiba ja eesti meelsusega inimest võimul olevat kihid ei sallinud. Samal ajal aga osa eesti haritlasi ei läinud enamusega kaasa. Nad ei tahtnud saada ei sakslasteks ega venelasteks. Nad tahtsid olla eestlased, kuigi oskasid võõraid keeli. Neile oli elu näidanud, et eestlane oma keele hülgamisega kaob ise ära ja nemad ei tahtnud kadunukesed olla.

Esimene selline eesti haritlane oli Kristjan Jaak Peterson, kelle ood „Laulja" jutustab, et vahutav vesi kiire jooksuga jões ja pikse kärgatused pilvedes on vägevad jõud, aga eestikeelne laul on sama vägev. Teises oodis „Kuu" ta rõhutab, et suitsuonnides elavatel orjadel on tulevik ees. Eesti keel ei tunne veel oma jõudu ja ilu, aga ta leiab selle varsti. Samas oodis küsib luuletaja pateetiliselt:

„Kas siis selle maa keel laulu tules ei või tõusta taevani üles, et otsida omale igavikku?"

Hiljem Mihkel Weske läheb veel kaugemale, seades üles suure nõude: „Kui kaob eesti keele kõla, siis päike ära enam tõuse ega ela." Ta teab miks nii järsk nõue, ta on keeleteaduse doktor, aga Tartu ülikool ei valinud teda, ta oli liiga tugev rahvuslane ja pidi Venemaale minema tööd otsima.

Eesti keeles hakkavad kirjutama 2 arstiteadlast: dr. Fr. R. Fählmann ja dr. Fr. R. Kreutzwald. Eriti kange eesti keele eestvõitleja on dr. Fählmann. Ta on arstiteaduskonnas loengute pidaja ja eesti keele lektor. Tema sulest tulevad ärkamisaja suured rahvusluse tõuked tema muistendite näol. Ta kogub esimesena Kalevipoja materjali ja kirjutab müüdid: „Emajõe sünd", „Endla järv ja Juta", „Koit ja Hämarik", „Vanemuise laul" ja „Keelte keetmine". Viimases tõstab ta eesti keele väärtuse kõrgele. Ta jutustab, et Jumal-Vanaisa, keetis pajas kõigile rahvastele keeled valmis, siis olid eestlased esimesed sabas oma keelt saama. Nende virkus meeldis Vanaisale nii, et ta andis neile oma enese keele, mispärast eesti keel ongi nii kaunis ja kõlav.

Selle muistendiga kutsuti eesti haritlasi oma keelt kalliks pidama, seda mitte unustama ega vahetama teiste vastu. Dr. Fählmann on suur rahvuslane ajal, kus ta oma ametis pidi kõnelema ainult saksa ja vene keelt. Ühes oma kõnes õpetatud Eesti Seltsis 1839. aastal ta lausub: „Sakslane on 700 aastat vaeva näinud, et alavääristada lojuseks inimest, kes kannab musta kuube, on aus, kannatlik ja sügava meelelaadiga, aga see pole tal õnnestunud." Fählmann on veendunud eestlaste kõrgest kultuurist nende iseseisvuse ajal ja et tema keel on kõigiti teiste keelte vääriline.

Pole siis ime, et sellise mehe julgus ja Kreutzwaldi ühinemine tema vaadetega kisub teisi haritlasi kaasa. Nad tahavad teada rohkem oma esivanematest ja nad loevad Kalevipoja õhtutel koos äsja ilmunud eesti rahva eepost. Edasi tulevad eesti laulupeod sütitavate rahvuslike kõnedega, pühitsetakse oma lipp eesti keeles, seda kõike meeste poolt, kes tohtisid igapäev kõneleda ainult saksa või vene keelt. Sada aastat võideldi oma keele ja oma rahva vabaduse eest, Kr. J. Petersonist 19. sajandi algusest kuni Vabadussõjani 20. sajandi algul. Siis sai eesti rahvas iseseisvaks ja vabaks ja tema keel sai riigikeeleks, teaduslikuks ja diplomaatiliseks keeleks.

Ja nüüd kõigest 60 a. hiljem juba lastakse ringlaul käima, et keel polegi oluline. Saavat olla eestlane ilma eesti keelt oskamata. See on

(Järg lk. 3)

VALVEARST NÄDALALÕPUL

10. ja 11. nov.
dr. T. Maimets, tel. 469-1322

17. ja 18. nov.
dr. M. Leesment, tel. 481-6834

Milleks....

(Algus lk. 2)

naiivne ja väär tarkus. Selle vastu tuleb kindlalt häält tõsta ja hüüda: eestlane, armasta oma ilusat keelt, ära anna teda käest. Eestlane, õpeta oma lastele eesti keel selgeks. Miks me seda ütleme?

Sellepärast, et eesti rahvas pole veel hävinenud. Seda tahetakse küll teha võõraste poolt kodumaal vägivallaga ja meie seas meie endi rumaluse kaudu. See tõsiasi, et 1944. aastal, 40 a. tagasi, meil oli võimalik suurel hulgal kodumaa anastajaist pääseda, ütleb kirjaoskajale inimesele palju. Ta kinnitab, et Jumal ei ole meid mitte hävitada tahtnud. Et me elame siin, on tõend, et meil on tulevik. Ja meil on kohustus oma tulevikku korraldada nii, et see poleks meile häbiks. Meil on kohustus võidelda oma rahva vabaduse ja oma keele säilimise eest. Selleks on ohverdanud meie sõjamehed oma elu ja tervise, meie rahvas on töötanud ennast seisukohale, kus elada ja püsida on võimalik. Laiskus ja lodevus ei tohi meid nõrgaks teha ja rumalus ei tohi meid valitseda. Eestluse püsimuseks on tingimata tarvilik meie oma keele oskus.

Eestlane, kes sa korraldad Esto-suurpäevi ja oma rahva igast ilmakaarest suudad kokku tõmmata — säilita oma keel! Eestlane, sul on oma kirik, kus igal pühapäeval sind teenitakse emakeeles, sul on oma rahvuslikud asutused ja ametid, sul on eesti koolid ja õppimise võimalused. Kasuta neid virgalt, siis su keel on värske ega unune mitte ära.

Esto-84 kaunim mälestus oli noor ema eestlaste rahvamurrus lükates oma imiku käru ja üle lapse rinna oli trükitud sedel: „Kõnele minuga eesti keelt". See ema väärib meie imetlust ja tänu ja ta vastas küsimusele kas saab olla eestlane ilma eesti keeleta. Mitte rääkida oskav eestlase laps kõneleb ka emakeelt.

Kommentaarid

(Algus lk. 2)

kirjutas kahest eestlasest, abielupaarist, kes möödunud sügisel saabusid läbi Soome parvlaevaga Rootsi ja palusid asüüli. Aga rääkisid sellejuures, et KGB on neid saatnud Rootsi „pagulusse" eriülesandega jälgimaks teisi ärahüppajaid ja muude eestlaste elu, peamiselt aga uurima võimalike ärahüppamiste vabadusse pääsemise teid, sest KGB tunneb huvi sellise „rahvaliikumise" vastu.

Rootsi välismaalaste amet pole neile senini asüüliõigust andnud, uurib asja edasi, kuigi eksiili saadetud õppivat hoolsasti rootsi keelt.

Hiljuti kirjutati kahest eesti kalurist, kes hüppasid ära Rootsi sadamas olnud nõukogude kalalaevalt ja palusid asüüli. Nüüd on üks neist kodumaale (?) tagasi läinud, kuna põgenemine oli tehtud paanika tõttu, kui ta tahati lubamatult stereoaparaadi ostmiselt. Nüüd on abikaasa ta kutsunud tagasi ja on lubatud jätta koguni karistamata eksituse eest. Mees ütles, et ta on sündinud Eestis, on eestlane ja tahab Eestis elada; nagu teised pagulased ei tahakski seda olla ja teha.

See on tekitanud olukorra, et on tekkinud teatud kahtlus iga põgenema pääsenu kohta. KGB on suure osavusega keerutanud vee mudaseks ja püüab selles oma kalu, otsides väljapääsuvõimalusi või kohti, kustkaudu on väljapääs võimalikuks osutunud. Kõige rohkem näitab see siiki seda, et venelane pole neid oma silmast lasknud ja jälgib lootusega, et need läänemaailmast pettunuina otsiksid tee N. Liidu saatkonna raudsete värvateni, või et neist saaks kunagi kasulikke kaastöölisi, nagu äsja ilmnes Ameerika Ühendriikides juhtunud spionaazhilooga.

MAAILMALAAGER „EESTI LIPP" TÄNAB

EESTI ÜHISKONDA MAJANDUSLIKU TOETUSE EEST LAAGRI LÄBIVIIMISEL

Eesti Gaidide Malev Kanadas
Eesti Skautide Malev Kanadas

Maailmalaager „Eesti Lipp" toetajad

Maailmalaagrit toetasid majanduslikult järgmised organisatsioonid, ettevõtted ja üksikisikud.

Eesti Abistamiskomitee
Eesti Naisüliõpilaste Selts
Eesti Rahvuslaste Kogu
Eesti Pensionäride Klubi Torontos
Eesti Sihtkapital Kanadas
Eestlaste Kesknõukogu Kanadas
EUS Vanematekogu
Finnish Credit Union
Garland Commercial Ranges
Hamiltoni Eesti Võitlejate Ühing
Hiidlaste Selts
H. Later & Co. Ltd.
Manivalde Woodworking
Montreali Pensionäride Klubi
McIntosh Granite (E. Hopp)
Milnes Fuel Oil
Mulkide Selts
Korp! Amicitia
Korp! Indla
Korp! Frat. Estica
Korp! Revelia
Korp! Vironia
Oma Press Limited
Poko (Ado Pirnsalu)
Toronto Eesti Meeskoor
Toronto Eesti Selts
Toronto Eesti Maja
Toronto Eesti Võitlejate Ühing
Toronto Eesti Ühispank
Toronto Peetri Kogudus
Vana-Andrese Kogudus

Ilmar Birk
Voldemar Grimm
Ain Isotamm
Dr. Enn Jomm
Ella Jostman
Heino Kasak
Aida Kipper
Olga Kraav
Paul Kristal
Eino Kuris
Henn Kurvits
Kristjan Kurvits
Perekond Küttis
Martin Lepik
Ene-Liis Martens
Dr. R. Pahapill
Adele Petri

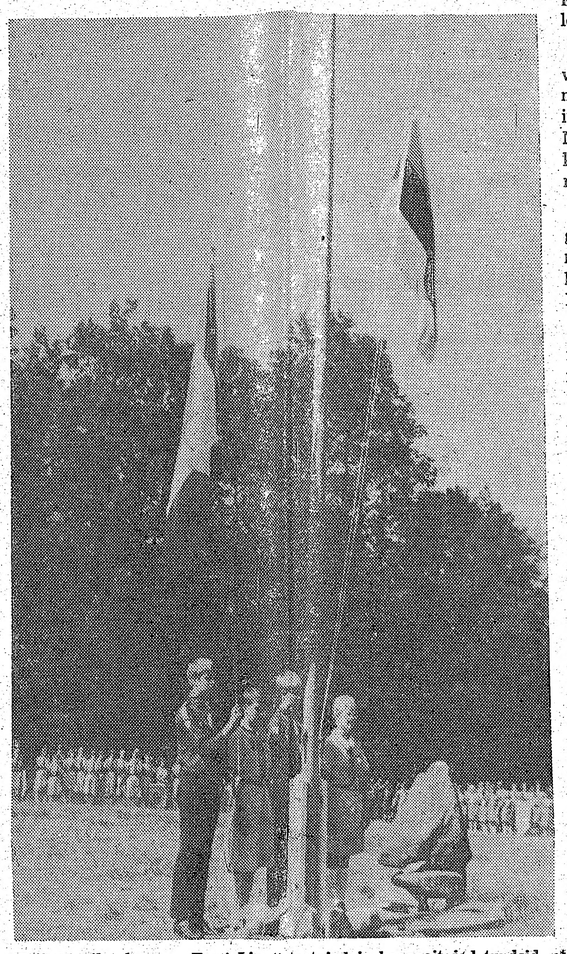

Kõik Maailmalaager „Eesti Lipp" toetajad ja kaasaaitajad tundsid, et nende panus on tasutud, kui Kotkajärvel Anton Õunapuu väljakul tõusis noorte poolt masti Eesti saja-aastane juubelilipp. Pilt lipu heiskamisest. Foto: Ervin Aleve

Jüri Punno
Leo Puurits
Tiiu Pärnsalu
Valdeko Raiend
Otto Rannamäe

Aet Sandström
Dr. Evald Sõerd
Edith Tomsen
Endel Trei
Dr. N. & S. Walter

Sõjainvaliidide Komitee tänab

ESTO-84 patronaazhi all moodustatud komiteel on tõsiselt heameel, et traditsiooniks kujunenud sõjavigastatute kutsumine Ülemaailmsetele Eesti Päevadele teostus suurepäraselt ja ilma viperusteta. Tänu meie ühiskonnale, kes on alati hinnanud ja austanud meie rindevõitlejaid, kelle ennastsalgav vastupanu 1944. aastal võimaldas paljudel tuhandetel kaasmaalastel pääseda vabasse maailma, oli meil võimalik külla kutsuda viisteist sõjavigastatut, nendest viiel abikaasad kaasas ja neljale sõjavigastatule võimaldasime osalist toetust.

Sõjavigastatud võtsid kõigist ESTO-84 üritustest osa, kuhu neid oli kutsutud, ja kui aeg lubas, siis külastati teisi üritusi ja vanu sõpru. Järgnes kohe ühenädalane ringreis USA-sse, kus meid kostitati suurepäraselt Marylandi, Washingtoni ja Lakewoodi E. V. Ühingute ja Lakewoodi Eesti Seltsi poolt. Kõigile neile organisatsioonidele meie südamlik tänu. Ei jõua kõiki kaasvõitlejaid ja nende abikaasasid nimetada, kes tegid rohkem kui oma parima, et külalistele pakkuda kehakinnitust, austust ja tutvustada USA-d. Lubatagu siinjuures siiski tänada kahte daami, Marylandi E.V.Ü. esimehe August Kuklase abikaasat, kes muide on sakslanna, ja Lakewoodi Eesti Seltsi esinaist Vaike Kiini, kellele kuulub meie kõikide eriline tänu vastuvõtude korraldamise eest.

Siinjuures täname kunstnik Abel Leed, kes kinkis meile ilusa maali, mille loosisime välja Eesti Pensionäride Klubi Torontos kokkutulekul, laekus mitusada dollarit. Täname Klubi esinaist proua Frieda Tertsi, kes lahkelt lubas selleks oma kokkutulekust aega. Samuti eriline tänu Eesti Kodule Torontos, kus elunevad paljud pensionärid, suurema summa kokkupanemise eest.

Dr. Raimund Pahapill nõustus kiiremalt kui jõudsime küsida, oleme külaliste arstiks nende Torontos oleku ajal ja seda ilma igasuguse tasuta. Tervislikke probleeme ei tulnud ette, väljaarvatud üks väiksem juhus, kus pöörduti arsti poole. Dr. Pahapill on alati abivalmis meie ühisettevõtteid toetama ja abistama. Suur tänu Sulle, dr. Raimund Pahapill.

1972. aastal sõjavigastatud elasid perekondades. Seekord komitee otsustas ise hoolitseda külaliste eest ja juba aegsasti varuti toad Victoria College'is. Selle korraldusega oldi väga rahul. Kolm külalist elasid siiski sõprade juures ja selle armastusväärse vastutuleku eest täname perekondi Alexander Demidovit, Joosep Kiiki ja Arnold Kivi abikaasadega.

Külalised on heade mälestustega koju jõudnud ja meile on post toonud hulga tänukirju. Eesti Sõjainvaliidide Koondis Saksamaal, esimees Johannes Nassari tänukiri on eraldi avaldatud. Eestlaste Keskkomitee Saksa Liiduvabariigis, abiesimees Edgar Bergman, kes oli meie aukülaline, tänab kirjalikult komitee esimeest Valdek Raiendit ja palub edasi anda kõikide külaliste nimel siira tänu kõigile teistele, kelle abistavad käed ja toetused selle ettevõtte üldse mõeldavaks tegid. Andku Kõigevägevam teile kõigile pikka iga ning roostevaba tervist. Samuti tänavad pikemalt Johannes Küngas Saksamaalt ja Helmut Heinastu Inglismaalt. Peale USA reisi külalisena „Ehatares" lõunatades Albert Pruul Oftersheimist lõpetas oma tänu meie ühiskonnale: „Sooviksin, et eesti vigastatud sõjameestele oleks sama lõuna serveeritud iga päev. On tunne, nagu oleksin külla tulnud oma kallile emale, isale! Õnnistagu ja kaitsku Kõigevägevam seda ideaalide kaunist kodu!"

Külalised lahkusid Kanadast tänutundes, paljudel tänupisarad põskedel. Loodame, et ka edaspidistele ESTO-dele kutsutakse külalisteks sõjavigastatuid, mõeldes mitte ainult nende rahalistele vajadustele, vaid ka nende tunnetele, kui nad saatsid sõpru 1947—1952 aastatel ülemeremaadesse, teades, et need väravad ei avane nendele kunagi. Jällenägemiseni ESTO-88-l!

ESTO-84 Sõjainvaliidide Komitee esimees Valdek Raiend.

Stipendiume Mathieseni fondist

Salme ja Aleksander Mathieseni nimeline fond, mis tegutseb Rootsis Eesti Komitese allorganina, jagab tänavu 27. oktoobril Eesti Rahvusnõukogu aastakosolekul välja stipendiume 6000 Rootsi krooni (ca $1000) ulatuses. Fondi statuudi kohaselt antakse stipendium füüsika, keemia matemaatika, inseneriteaduse ja arstiteaduse üliõpilastele või edasiõppijaile, kusjuures eesti keele valdajatel on eesõigus.

Diplomaadi mälestused:

N. Liit nõudis baase Rootsis

Oktoobris 1943 tegi nõukogude välisminister Molotov oma inglise ja ameerika kolleegidele ettepaneku sundida Rootsit liitlastele andma lennuväebaase, milliseid saanuks kasutada rünnakuteks sakslaste vastu.

Seda kirjutab endine Rootsi saadik Ingermar Hägglöf mälestusteoses „Berätta för Joen, mina ar med ryssarna", kes siis oli Rootsi saatkonna teine mees Moskvas. Hiljem on selgunud, et N. Liidul olid vastavad kavatsused sundida ka Türgit sõtta.

— Me teadsime nõukogude plaane Türgi suhtes, aga Rootsi osas ei teadnud me sel ajal veel midagi.

Lõpuks õnnestus ameeriklastel ja inglastel veenda venelasi, et ei Rootsi ega Türgi järele anna ja sellega see jäi.

— Aga kogu episood näitab, kuivõrd vähe N. Liit hoolis Rootsi neutraalsusest, ütles Hägglöf hiljuti intervjuus Svenska Dagbladetis. Neutraalsus oli hea ainult nii kaua, kui see oli kooskõlas N. Liidu plaanidega.

Hägglöf kirjeldab raamatus kõige ägedamat vaidlust, mida ta kunagi on kuulnud. Teda oli kutsutud koos Rootsi saadikuga öisele peole Molotovi juures Kremlis.

Üle tunni aja sõimas Molotov rootslasi. Ta ütles, et ta ei uskunud rootslaste kinnitusi lõpetatud saksa transiitliikluse suhtes. Ta süüdistas rootslasi, et nad piinavat ühte hiljuti vangistatud nõukogude spiooni, Intouristi juhatajat Rootsis, Sidorenkot.

Molotov oli ise peo ajal nii purjus et ta ei suutnud ennast valitseda. Üks ameeriklane astus vahele ja katsus vaidlusosalisi lepitada. Lõpuks õnnestus välisministri asetäitjal Võshinskil paari julgeolekumehe abil purjus välisminister saalist välja toimetada.

Pärast seda olid rootslastel kaua aega sabad järel. Kokku võttis 27 julgeolekumeest osa kolme rootslase jälitamisest.

Saadik Assarson saadeti varsti N. Liidust välja spionaazhi süüdistusega.

— Täiesti võimatud süüdistused ilma mingi aluseta, kommenteerib Hägglöf. Aga see oli mõeldud nöögina meie vastu.

Hägglöf nendib muuseas, et iga kord kui Molotov paiskas oma sarkasme rootslaste vastu, kergitas ta ülahuult kusjuures paljastusid kaks hammast. See andis Molotovile eriti tigeda välimuse.

EPL

Kuuba toob väed Angoolast?

HAVANNA — Kuuba president Fidel Castro ja Angoola president Jose Eduardo dos Santos pidasid kolmepäevase läbirääkimise, mille eesmärgiks oli selgitada Kuuba rolli Lõuna-Aafrikas. Diplomaadid ütlesid, et nad usuvad, et kaks riigijuhti analüüsisid kõigepealt Angoola ja Lõuna-Aafrika vahelisi läbirääkimisi, Namiibia staatuse kujunemist ja kuni 20.000—25.000 kuuba sõduri olemist Angoolas. Castro ütles, et Kuuba üksused jäävad sinna nii kauaks, kui kohalikud valitsused soovivad. Kuuba kohalolek aga ei näi sobivat N. Liidu juhi Tshernenko poliitikaga, kuna Angoola on hakanud rohkem arvestama Kuubat kui N. Liitu ja Ida-Saksamaad.

Kuuba ja Angoola nõustusid teatud tingimustel vähehaaval vägesid Aafrikast välja tõmbama, kuna Angoola kirjutas alla kokkuleppele USA poolt sobitatud vaherahule Lõuna-Aafrikaga, millest Angoola valitsus andis üksikasjalikku informatsiooni Kuubale.

VABA EESTLANE
kaks korda nädalas

	Maksab Kanadas:	Väljaspool Kanadat:
Aastas	$51.—	$65.—
Poolaastas	$28.—	$35.—
Veerandaastas	$15.—	$18.—

KIRIPOSTIGA + SAATEKULU

	Kanadas:		Väljaspool Kanadat:
aastas	$56.—	+ $42.—	$47.—
poolaastas	$30.—	+ $21.—	$24.—
veerandaastas	$16.—	+ $10.50	$12.—

VÄLJASPOOL KANADAT ja USA-d:

LENNUPOSTIGA aastas $129.—, poolaastas $67.— ja veerandaastas $35.

Aadressi muudatus 70 centi. Üksiknumbri hind 70 senti

USA aadressidele „ZIP CODE"

Kanada aadressidele palume märkida „POSTAL CODE" ja

Pangatshekk või rahakaart kirjutada

Free Estonian Publishers nimele.

Tellimine saata:

VABA EESTLANE

1955 Leslie St., Don Mills, Ont. M3B 2M3

Palun mulle saata VABA EESTLANE aastaks / poolaastaks / veerandaastaks — tavalise / kiripostiga alates ..... 19..... Tellimise katteks lisan $..... siinjuures rahas / tshekign / rahakaardiga. (Raha saata ainult tähtkirjas).

Nimi .....

Aadress .....

Helkiv õnne helmelõke
rabisenud mulda
kaunim tee täis killutükke
enam siit ei tulda.

Marie Under

OOTAMATULT LAHKUNUD KALLIST ABIKAASAT, SÕPRA MURES JA ROOMUS

MART OTT'i

sündinud 12. mail 1910 Eestis
surnud 28. oktoobril 1984 Victorias, B.C.

leinavad sügavas kurbuses

abikaasa SALME
MAIA ja STEWART SCOTT
REIN RAIMET
SALME PARISH

KALLIST ISA JA VANAISA

VICTOR SOVA't

sündinud 29. aprillil 1902 Paistus
surnud 2. novembril 1984 Torontos

mälestavad sügavas leinas

tütar TIINA perekonnaga
tütar REET perekonnaga

ARMAST KAUAAGSET SÕPRA JA AKADEEMILIST ISA

dr.vet. VIKTOR SOVA

mälestavad kurbuses

ENDEL SOOARU abikaasaga
LINDA KIRS

Ootamatult lahkunud head sõpra

VAMBOLA MEIUS't

mälestavad

EINAR NEPS
RAUL NEPS
JOHN SWALLOW
JAAN NIITSOO
perekondadega

Puhka rahus!

Armast

VICTOR SOVA

mälestavad

Viljandi Maakonna Gümnaasiumi koolivennad
ja
Mulkide Selts

Armast sugulast

VICTOR SOVA

mälestavad leinas

JÜRI ja TIINA HANSEN
MARI ja HARRY RAUDVEE
JUHAN ja ASTA HANSEN
perekondadega

Puhka rahus armas sõber

VAMBOLA

Sind mälestab kurbuses

HILLAR

Heitlus tormiga

Matt. 14, 22—33

Köitev on jälgida ülaltoodud kirjasõnas jüngrite heitlust tormiga, sest see on ligilähedane me endi saatusega sügisel 1944. Oleme iidsest ajast olnud merdsõitev rahvas ja tunneme tormide hingust. Pole juhus, et Jeesuse parimate jüngrite peres leidus kalureid — mehi, keda tema oli voolinud julgeiks võitlejaiks, kes ainult ei lootnud oma jõule ja oskusele, vaid usaldasid endid rajuilmas taevavägede armu hoolde.

Jeesus oli lähetanud jüngrid vaikse ilmaga paadiga Geneetsareti järvele ja läinud ise üksipäini palvetama. Õhtu jõudes oli tuul paisunud mässavaks mürguks. Jüngrid olid rannast kaugel, keset avarat vetevälja lainete mängukanniks. Pimedus ja keerdtorm süvenesid üha. Lootus pääsemiseks oli hääbumas. See oli õudne öö. Neljanda vahikorra ajal (s. o. kella 3 ja 6 vahel hommikul), kõige kibedamal perioodil, pingutuste kõrgtipul, mil külmast, kurnatusest ja surmahirmust kangestunud ihuliikmed ja aju lakkasid talitsemast — ja vaata, selles hukutavaimas seisundis — kõndis Jeesus tormimöllust vallutatud järve murdlainete harjul. Ent jüngrid ei tundnud teda. Pimedus ja hirm tumestasid nende silmavaate. Nad pidasid Jeesust pahaendeliseks viirastuseks. Võib-olla olid nad kuulnud kreeka meremeestelt merejumaluse Poseidoni lugu, kes enne laevahukku ilmub vetesügavusest oma kindlat saaki kontrollima. Ahastuses kisendavad jüngrid: „See on tont!"

„Hädas lainetega, sest tuul oli vastu" — see pühakirjaline väljendus on nagu võrdpildiks meie rahva äsjasele ajaloole. Vastutuult on meil tulnud sageli loovida. Aga siiski me püsime. Kristlik usund ei löö surmakella ei inimkonnale ega eesti rahvale. Elav Issand kõnnib kindlalt keset poliitilisi keerdtorme nagu vilkuv majakas ja hoiatav sireen merehädalistele. Meeleheite segaduses kostuvad Jeesuse rahustavad sõnad: „Olge julged, mina olen see, ärge kartke!" Mitte tontlik ja hukutav saatus ei juhi inimkonna ajalugu, vaid elav Issand, kes „ei tuku ega uinu magama." Tõe ja õiguse Jumal suhtub osavõtlikult ja kinnitavalt meie pingutustesse ja võitlustesse. Ta kutsub küll inimlapsi enesevaatlusele ja meeleparandusele, kuid kojuruttavale pojale pole isakodu uksed suletud, vaid pärani valla.

Ihu ja hinge hädas rabelev Peetrus hüüdis Jeesusele: „Issand, kui Sina oled, siis käsi mind tulla enese juurde vee peale." Ja Jeesus vastas: „Tule!" Impulsiivne, kiiresti tegutsev Peetrus astus paadist välja ja kõndis vee peal. Usu-jõuga oli Jeesus võimeline taltsutama isegi loodusvägesid ja ületama maakera gravitatsioonitungi, milline tehing tänapäeva maailmaruumi matkajail pole midagi uudset. Usk ei sammu mitte teaduse kannul, vaid esirinnas, valgustades ka teaduse arenguteed. Usuga võidakse ka „mägesid paigast tõsta" — vihje aatomienergiale.

Usuks ei saa pidada mingit traditsioonilist-kombelist harrastust. „Usk on kindel usaldus ja veendumus" (Heebr. 11, 1). Nõder usk ei suuda kedagi aidata, vaid on kõlblik vajumiseks.

Seni kui Peetruse silmad usus olid kiindunud Jeesusele, võis ta jalutada tormi lainetel — „aga nähes tuult lõi ta kartma ja hakkas vajuma . . .". Sama nähe toimub ka elumerel. Kartus ja kõhklemine on nõrkused, mis hävitavad edu ja kiusuvad alla vetevoogudesse.

Arglike inimeste päralt on kaotus ja kadu — julgetele kuulub tulemus ja võit. Argem nähkem ainult eluraskusi ja vahutavaid laineid, vaadelgem elu positiivselt. Olgu meile eeskujuks ja sihiks tormi taltsutav, surma ja saatana vägesid võitev Õnnistegija. Tema õilistav ja inspireeriv armuõpetus hoidku meid hukkumast kohutavaimaski taifuunis.

Peetrus kisendas lainete rüppe vajudes: „Issand päästa mind!" Hädas hüütakse appi Jumalat. Öeldakse, et inimhinge on paigutatud hädakell, mis siis alles helisevat, kui rajuilm võimutseb. Hiljem jäävad unustushõlma raskel hetkel antud lubadused ja tänu päästmise eest. Eks ole seda meiegagi juhtunud. Ent Elu Issand sirutab oma päästva käe ja kisub uppuja surmasuust. „Tõesti, sa oled Jumala Poeg!" pidid jüngrid tunnistama, nähes et Jeesus tuult ja tormi ohjeldas.

Tänutähisena päästmise eest, läbi tulest ja veest, on püstitatud ka ilmekas Peetri kirik, tema helisev kellatorn koos taeva poole pürgiva, kaugusi haarava lihtsa puuristiga. Ja kiriku sisemuses meie rahvusele omane ristnurkadega altar ja kantsel — ja katusesarikad sümboliseerivad palveliste käsi, millele tuleb vastus taevaselt Jumalalt. Kõik loomulik ja armas, ilma värvi ja krohvi peitva katteta, nagu on meie Lunastaja südamlik armuõpetus.

„Tõesti, Sa oled Jumala poeg!" kes Sa imesid teed tänini ja eesti rahva elulaeva juhid pilkases öös ja keerdtormides tõelise vabaduse ja rahu Pühale maale.

Õp. Oskar Puhm

Leinateateid

Rootsis suri 10. augustil Rudolf Koch, sündinud 20. jaanuaril 1918.

Saksamaal Neuss Vogelsangis suri 6. juulil Reginald Urla, sündinud 22. novembril 1917 Tallinnas.

USA-s Minnesotas suri 3. augustil Hilda Viilu, neiuna Erm, sündinud 15. augustil 1903 Rakveres.

USA-s Rockaways suri 6. augustil Julius Harju, sündinud 5. juunil 1903 Võrumaal.

Tallinnas suri 24. juulil Ottokar Schreitmann.

Stokholmis suri 23. juulil Lembit Sasse, sündinud 6. augustil 1928 Ridalas Läänemaal.

Baltimores suri 2. augustil Hilda Piiskop, neiuna Tamsalu, sündinud 1. jaanuaril 1907 Eestis.

Murray E. Newbigging
Ltd.
Matusebüroo
Aastakümnete kogemus eestlaste teenimiseks. Oskuslik nõuanne ja mõõdukad hinnad.
M. WAYNE HAMILTON
Funeral Direktor
733 Mount Pleasant Rd., Toronto, Ont. M4S 2N4
(lõunapool Eglintoni)
Helistada tel. 489-8811 ● 489-8602

KIRIKUD

TORONTO EESTI BAPTISTI KOGUDUS

883 Broadview Ave.
Tel. 465-0639

Pastor K. Raid
36 Bardc Walkway,
Willowdale, Ont. M2J 4T9
Tel. 499-6488

„VABADUSE KUULUTUSE" raadiosaated igal pühapäeval kell 3 p.l. WHLD 1270 kc.

Pühapäeval, 11. nov. kell 10.15 pühapäevakool täiskasvanuile, kell 11.00 lastele. Kell 11.00 hommikul JUMALATEENISTUS, kõneleb dr. A. Proos Vancouverist, segakoor.

Kell 6 õhtul eestikeelne film Jeesuse elust.

TORONTO EESTI AP.-ÕIGEUSU KOGUDUS

R R 5, Orangeville, Ontario
Praost E. Lepik

Tel. 1-519-941-4309

Pühapäeval, 18. nov. kell 2 p.l. SURNUTEPÜHA JUMALATEENISTUS Peetri kirikus. Teenib ja jutlustab praost E. Lepik, laulab koguduse laulukoor G. Raagi juhatusel. Laululehed.

EELK PEETRI KOGUDUS

817 Mt. Pleasant Rd. Toronto
Ont. M4P 2L1

Praost Andres Taul. Tel. 488-4103
Tel. kiriku kantseleis 483-5847

Õpetaja Edgar Heinsoo
Tel. kodus 283-9387,
kirikus 483-6848
Organist dr. Roman Toi

SÕDADES LANGENUTE MÄLESTAMISE JUMALATEENISTUS pühapäeval, 11. novembril kell 11 hommikul. Teenib õp. E. Heinsoo. Laulab Cantate Domino R. Toi juhatusel. Osa võtavad Võitlejate Ühing ja Soomepoiste üksus.

Piiblitund kell 10 homm.

Pühapäevakool. Leerieelsed. Leeritund.

Pärast jumalateenistust filmietendus all suures saalis.

NOORTE JUMALATEENISTUS pühap., 18. nov. kell 11 hommikul, Teenivad õp. Andres Taul ja usuteaduse üliõpilane Ando Kass. Muusikaline osa. Järgneb noorte koosviibimine kavaga, esinevad Leena Tisman ja Andres Raudsepp. Kõik endised leeriõpilased südamest kutsutud!

INGLISKEELSED JUMALATEENISTUSED igal pühapäeval kl. 9.30 hommikul. Samal ajal ingliskeelne pühapäevakool.

ÕPETAJATE KÕNETUNNID kolmapäeva hommikul kl. 9.30 kuni 12 päeval, neljapäeva õhtuti kl. 6—8-ni.

Koguduse kantselei on avatud teisipäeviti kl. 10—6 ja neljapäeviti kl. 12—3.

TORONTO EMMANUELI EVANGEELNE KOGUDUS

21 Swanwick Ave.
Tel. 698-5645

Jutlustaja Allan Laur,
72 Appleby Cres.
Markham, Ont. L3R 4L2
Tel. 477-6248

Pühapäeval, 11. novembril kell 2 p.l. PÜHAPÄEVAKOOL lastele ja PIIBLIKOOL täiskasvanuile.

Kell 3 p.l. JUMALATEENISTUS. Kõneleb Allan Laur, laulab noortetrio. (Buss Eesti Kodust kell 1.15 p.l.) Kell 6. 30 õ. ingliskeelne JUMALATEENISTUS. Allan Laur.

EVANGEELIUMI-NÄDAL 13.—18. novembrini.

Külaliskõneleja Märt Vähi, Frederictonist N.B. Laulavad ansamblid.

Jumalateenistused leivad aset järgnevalt:
teisipäeval, 13. nov. kell 7.30 õ.
kolmapäeval, 14. nov. kell 7.30 õ.
neljapäeval, 15. nov. kell 7.30 õ.
reedel, 16. nov. kell 7.30 õ.
laupäeval, 17. nov. kell 7.30 õ.
pühapäeval, 18. nov. kell 3 p.l. ja 6.30 õhtul.

RIKUD

O EESTI BAPTISTI
KOGUDUS
Broadview Ave.
Tel. 465-0639
astor K. Raid
ard: Walkway,
ale, Ont. M2J 4T9
Tel. 499-6488

DUSE KUULUTUSE"
i igal pühapäeval kell
WHLD 1270 kc.
al, 11. nov. kell 10.15
ol täiskasvanuile, kell
. Kell 11.00 hommikul
ENISTUS, kõneleb dr.
ncouverist, segakoor.
ul eestikeelne film Jee-

EESTI AP.-ÕIGEUSU
KOGUDUS
Orangeville, Ontario
aost E. Lepik
. 1-519-941-4309
al, 18. nov. kell 2 p.l.
ÜHA JUMALATEE-
etri kirikus. Teenib ja
aost E. Lepik, laulab
ulukoor G. Raagi juha-
lehed.

PEETRI KOGUDUS
Pleasant Rd. Toronto
Ont. M4P 2L1
res Taul. Tel. 488-4103
ku kantseleis 483-5847
ja Edgar Heinsoo
kodus 283-9387,
rikus 483-6848
st dr. Roman Toi
S LANGENUTE MÄ-
E JUMALATEENISTUS
11. novembril kell 11
Teenib õp. E. Heinsoo.
ntate Domino R. Toi ju-
Osa võtavad Võitlejate
oomepoiste üksus.
i kell 10 homm.
vakool. Leerieelsed. Lee-
jumalateenistust filmi-
l suures saalis.
JUMALATEENISTUS
nov. kell 11 hommikul,
õp. Andres Taul ja usu-
iliõpilane Ando Kass.
e osa. Järgneb noorte
ine kavaga, esinevad
nan ja Andres Raudsepp.
sed leeriõpilased süda-
tud!
KEELSED JUMALA-
USED igal pühapäeval kl.
ikul. Samal ajal inglis-
apäevakool.
ATE KÕNETUNNID
a hommikul kl. 9.30 kuni
neljapäeva õhtuti kl. 6—
se kantselei on avatud
i kl. 10—6 ja nelja-
12—3.

NTO EMMANUELI
GEELNE KOGUDUS
1 Swanwick Ave.
Tel. 698-5645
lustaja Allan Laur,
2 Appleby Cres.
kham, Ont. L3R 4L2
Tel. 477-6248
eval, 11. novembril kell 2
APÄEVAKOOL lastele ja
OOL täiskasvanuile.
õl. JUMALATEENISTUS.
Allan Laur, laulab noorte-
ss Eesti Kodust kell 1.15
6. 30 õ. ingliskeelne JU-
ENISTUS. Allan Laur.
EELIUMI-NÄDAL 13.—
abrini.
kõneleja Märt Vähi, Fre-
s N.B. Laulavad ansamb-
teenistused leivad aset
t:
al, 13. nov. kell 7.30 õ.
eval, 14. nov. kell 7.30 õ.
val, 15. nov. kell 7.30 õ.
õ. nov. kell 7.30 õ.
l, 17. nov. kell 7.30 õ.
val, 18. nov. kell 3 p.l. ja
u.

Massaazh-teraapia
Leili Terts
Reg. M.T.
VASTUVÕTT KOKKULEPPEL
Tel. 757-8679

Päritav punadiktatuur

Põhja-Korea kommunistlik diktaator Kim Il Sung on lasknud välja kuulutada järglasena oma poja Kim Jong Il'i. Parteil on teinud vastava otsuse ja see otsus olevat „rahvusvahelist" tunnustust leidnud.

Kim Il Sung, kes isikukultuses on Stalini kaugelt ületanud, on praegu 72 aasta vanune, poeg 42. Nagu raadios öeldi, on viimane „ainus ja õige järeltulija kallile ja suurele juhile seltsimees Kim Ilm Sungile".

Veel ei ole teatatud, millal „suur juht" ohjad pojale kavatseb üle anda.

KAS KEEGI TEAB MIDAGI?

HUGO MORITZ Kaarli poeg LUTSOJA'st

sündinud 25. apr. 1921 Kuivajõe vallas. 1944. a. kergelt haavatuna pandi Pärnus sanitaarlaevale Saksamaale viimiseks.
Teated tel. (416) 535-4576 või kirjutada: A. Tamm, 272 Rusholme Rd., Toronto, Ont. M6H 2Y8

TORONTO EESTI VABAKOGUDUS
562 Jones Ave., Toronto, Ont.
Jutlustaja E. Saraoja
20 Thorncliffe Ave.
Toronto, Ont. M4K 1V5
Tel. 463-6223

Kolmapäeval, 7. novembril kell 7.30 õhtul PIIBLI-PALVETUND ainel „Esimene Peetruse kiri".

Pühapäeval, 11. nov. kell 11 hommikul JUMALATEENISTUS. Teenivad A. Seppi ja E. Saraoja.

Kolmapäeval, 14. nov. kell 7.30 õ. PIIBLI-PALVETUND ainel Esimene Peetruse kiri".

Pühapäeval, 18. nov. kell 11 hommikul 35. AASTAPÄEVA JUMALATEENISTUS. Teenivad A. Ehasoo ja H. Eller. Kohvilaud.

EELK TORONTO
VANA ANDRESE KOGUDUS
383 Jarvis St., Toronto,
Ont. M5B 2C7
Õpetaja Udo Petersoo
3714 Beechollow Cr.
Mississauga, Ont. L4Y 3T2
Tel. 624-6128 või 625-5930
kirikus 923-5172
Organist pr. Asta Mitt
Koorijuht pr. Asta Ballstadt

Pühap., 11. nov. kell 2 p.l. KOGUDUSE IGA-AASTANE LOTERII. Jumalateenistust sellel pühapäeval ei ole.

Pühap., 18. nov. kell 11 homm. pühapäevane JUMALATEENISTUS.

Pühapäeval, 25. nov. kell 4 p.l. SURNUTEPÜHA JUMALATEENISTUS armulauaga. Laulab koguduse segakoor.

Pühapäeval, 2. dets. kell 11 hommikul 1. Kristuse tulemispüha JUMALATEENISTUS ja „Kalevi" skautlipkonna tõotuse andmine. Solist bariton Andres Raudsepp. Ingliskeelne JUMALATEENISTUS kell 1 p.l.

Koguduse segakoori harjutused toimuvad igal esmaspäeval kell 7 õhtul kiriku saalis.

Pühapäevakool igal pühapäeval jumalateenistuse ajal ja leerieelsed iga hommikuse jumalateenistuse ajal.

Piiblitunnid kell 3 p.l. iga õhtupoolse jumalateenistuse eel.

Õpetaja kõnetunnid kiriku kantseleis teisipäeviti 6—8, neljapäeviti 2—8 ja pärast jumalateenistusi.

Kiriku kantselei on avatud neljapäeviti kella 10 homm. — 8 õ.

Neeme Järvile ülemaailmne kultuuriauhind

Loomisel Ülemaailmne Eesti Kultuurifondide Liit

ESTO-84 sündmuste nädalal, reedel, 13. juulil oli pärast kirjandus-muusikalist ennelõunat pidulik lõunasöök kultuurilaureaatide austamisega.

Lõunasöögi ajal tegi dr. Ivar Ivask teatavaks Eesti Kunstide Keskuse (EKK) uue algatuse — ülemaailmse eesti kultuuriauhinna organiseerimisest. Samas kuulutati välja ka esimene laureaat, kelleks oli Neeme Järvi, kusjuures arvestati tema laiaulatuslikku kultuuritööd eesti muusika tutvustamisel laiemale kultuuripublikule üle terve maailma. Esimese ülemaailmse kultuuriauhinna suurus oli $1000, mis oli kokku pandud mitmel kontinendil olevate eesti organisatsioonide poolt — E. Kultuurifond Ameerika Ühendriikides, Rootsi Eestlaste Esinduse (REE) kultuuriauhind „Alide Marie Tundu Sihtasutus", Eestlaste Kesknõukogu Kanadas ja Eesti Kunstide Keskuse Kultuuriauhinnafond; annetavaid organisatsioone esindasid lõunasöögil Jaan Ülesoo (USA) ja Mai Raud (Rootsi).

Eesti Kunstide Keskuse president Stella Kerson vestlemas helilooja Eduard Tubinaga ESTO-80 ajal Stokholmis.

Neeme Järvi tänas oma sõnavõtus annetajaid ja tutvustas kohalolijaile talle südamelähedast projekti: Eduard Tubina ja Arvo Pärdi heliloomingu heliplaadistamine Göteborgi sümfooniaorkestri kaudu.

Ta tegi samas teatavaks, et annetab oma äsjasaadud kultuuriauhinna edasi Tubin-Pärt Foundation'ile esimeseks „hambarahaks" ja avaldas üleskutse, et ka teised järgneksid tema eeskujule.

Kultuurilaureaatide lõunale, kus tehti samaaegselt teatavaks Kanada Eesti Kultuurifondi laureaat Bernard Kangro ja tunnustuskirjade saajad, järgnes kohalolevate kultuurifondide esindajate koosolek, kus loodi põhialused ülemaailmse kultuuriliste fondide liidu loomiseks ja adopteeriti Tubina ja Pärdi heliloomingu heliplaadistamise idee koos rahalise korjandusega, kui näidis säärase ülemaailmse fondide liidu loomise vajadusest.

EKK president Stella Kerson on läinud aasta jooksul võtnud ühendust mitme maa kultuuriorganisatsioonide ja fondidega, küsides ka kohapealseid arvamusi ja soovitusi säärase fondi loomiseks. Mitmel asukohamaal on arutatud seda ettepanekut.

Rootsist saabus enne Estot esimese sammuna kõigi kultuuriliste eesmärkidega fondide nimestik.

Sama tuleks teha igal eestlaste asukohamaal.

Organiseeritava Ülemaailmse Kultuurifondide Liidu põhikiri ja eesmärgid tulevad ühiselt väljatöötamisele kirjade abil, kus iga fondi juhatus võib lisada soovitusi või teha parandusi. Kas sellisest fondide liidust saab omaette organisatsioon või see ühineb Ülemaailmse Eesti Kesknõukoguga, kes omalt poolt on näidanud selleks huvi, jääb esialgul lahtiseks.

Kõige suurem vajadus säärase liidu loomiseks on meie rahade suunamine ülemaailmseteks projektideks, nii et annetaja saaks tulumaksuvaba kviitungi.

Liidu ülesandeks jääb sääraste annetuste koordineerimine vastavate kultuurifondide kaudu,

mille põhikiri lubab teha ülekandeid ühelt maalt teisele kultuuriprojektide toetamiseks ja mil on tulumaksuvaba staatus.

EKK president Stella Kerson ja Harri Kiisk Stokholmis ESTO-80 ajal.

Esialgsed eesmärgid töötati välja ühiselt, jälgides dr. Ivar Ivaski kui kogenud ülemaailmse kirjandusfoorumi soovitusi. Need moodustavad esialgse raamkava, kus on ette nähtud:

Ülemaailmne Eesti Kultuuriauhind antakse välja iga nelja aasta järele Ülemaailmsete Eesti Päevade ajal eestlasele,

kes on viinud Eesti nime kunsti, kirjanduse, muusika või teaduse alal maailma teadvusse.

Olulisemaks on kultuuriliste projektide teostamine, kus esimeseks oleks Tubina ja Arvo Pärdi heliloomingu heliplaadistamine, millele võiks järgneda ka teiste eesti heliloojate looming. Sellele võiks järgneda Marie Underi elutöö tõlkimine paljudesse maailmakeeltesse ja Eduard Wiiralti nime ja loomingu jäädvustamine maailma kultuuripildis.

Kuid mitte üksi projektide teostamine, vaid tahetakse Eesti poliitilise iseseisvuse taastamise kõrval taotleda ka kultuurilist iseseisvust

ning tutvustada selle väärtusi kogu maailmale, viies meie kultuurisaavutused üle rahvuspiiri.

On vaja näidata, et eesti kultuur on maailmatasemel — see tõstab meie rahvuslikku iseteadvust. Mida tunnustatumad on eestlased kultuurirahvana, seda enam jäävad noored eestluse juurde.

Mida liit esmajoones vajab on kommunikatsioon erinevate fondide vahel, kusjuures liidule vaatamata rahad ei lähe kokku, vaid jäävad iga fondi valitseda.

Tubin-Pärt Foundation'i esinduseks Kanadas on Eesti Kunstide Keskus, kel on annetuste tegijaile tulumaksust vabastamise õigus. Annetusi Tubina heliloomingu heliplaadistamiseks on juba saabunud,

Vancouverist tuli $4000 (August Kaarna $1000, Boris Tesnov $1000, Enno Järve $1000 ja Paul Lepik $1000),

mis on nüüd juba Neeme Järvile üle antud, enne kui ta Rootsi sõitis ja mis oleks osaks $15.000, mis läheb ühe sümfoonia helilindistamine maksma. Lisaks on ka USA Läänerannikult saadud $4000.

Nii töötabki juba Tubin-Pärt Foundation EKK juures ja võtab annetusi vastu. Annetused tuleb saata EKK nimele, kusjuures tshekile kirjutada, et summa on määratud Tubin-Pärt Foundation'ile üle kandmiseks.

Stella Kerson ütleb, et Ülemaailmse Eesti Kultuurifondide Liidu algatus on EKK-lt, kuhu kuulub ka nende oma Eesti Kultuuriauhinna Fond.

Heliplaadistamise kõrval on Neeme Järvi algatanud ka Eduard Tubina elulugu ja -tööd kirjeldava raamatu väljaandmise. Selle ülesande on omale võtnud toimetaja ja koorijuht Harri Kiisk, kel on palju materjale ja oli pikaajaline sõprus lahkunud heliloojaga. Raamat ilmuks samaaegselt heliplaatidega ja oleks Eduard Tubina tutvustamisel teiseks pooleks tema loomingu kõrval.

Lasteaia mardipuraad

Möödunud laupäeval oli TES Lasteaias elavusttekitav mardipäeva paraad. Kogu arvukas lastepere oli mida-leidlikemas mardipeo rõivastuses, kui nad kasvatajate juhtimisel liikusid Eesti Maja suurde saali ja seal vanemate ning vanavanemate ees tegid oma ringi ja jäid siis seisma lava ette.

Laisteaia juhataja Helle Arro tervitas oma sõnavõtus lastevanemaid ja üldes, et see on esmakordne esinemine lastel tänavusel õppeaastal, mida juhib lauluõpetaja Heidi Klamas.

Neljas klass alustas H. Klamase juhatusel ja Lisa Norheimi klaverisaatel lauluga „Tere, tere", kolmas ja neljas koos „Sügislinnuke", väiksemad õpilased „Lahti ja kimni" ning „Kus on põial", misjärel arvukas pere laulis koos päevakohase „Mardilaulu" ja paraadmarsi korras liikus kirevas rõivastuses lastepere allkorrusele klassiruumidesse, kus järgnes nende tavakohane õppetegevus.

Teine türklane oli valmis paavsti tulistama

ROOMA — Üks teine türklane oli saanud käsu paavst Johannes Paulus II tulistamiseks, kui tema kaaslasel Ali Agcal see ei õnnestuks esimese viie lasuga, selgub Roomas avaldatud 1243-leheküljelises politsei uurimusest. Agca ütles, et tema kaaslane oli olnud Oral Celik'i nimeline türklane ja et need kaks meest olid kokku leppinud, et Agca tulistab siis kui paavst temast möödub Peetruse väljakul 13. märtsil 1981. Kui paavst lähenes Agcale ta toimis nagu pildistanuks ta paavsti, kuid lasi siis kaamera langeda maha ja haaras samal ajal püksirihmalt revolvri ning tulistas kaks lasku paavsti kehha. Ta ei saanud rohkem tulistada, kuna inimesed tema ümber said teadlikuks ta teost ja tõukasid ta maha. Agca ei tea, kas Oral Celik võinuks paavsti tulistada nagu esialgu idee oli või jäi ta ootama viie lasu lõppemist. Kaheksast süüalusest on kolm arreteerituna Itaalias: türklased Musa Cerdar Celebi, Omar Bagci ja bulgaarlane Sergei Antonov.

Lõikus-tänupüha Londonis

Tänulikke kirikulisi oli kogunenud 28. okt. jumalateenistusele palju rohkem kui tavaliselt. Külalisjutlustaja praost Oskar Puhmi jutlus oli rajatud 2. Kor. 9, 6—7: „Aga pange tähele: kes kasinasti külvab, see lõikab ka kasinasti, ja kes rohkesti külvab, see lõikab ka rohkesti. Igaüks andku nõnda, kuidas süda kutsub, mitte kurva meelega ega sunniviisil, sest Jumal armastab rõõmust andjat."

Jutlustaja oma hea mäluga meenutas ka veel siia kohale jäänud koguduse liikmete nimesid, keda tema oli näinud oma esimestel jumalateenistustel, mis algasid üle 35-e aasta tagasi jaanuaris 1949. a. Ta ütles muu hulgas: „Meie elame heal maal ja oleme hästi söönud ja meil tuleb mõelda ka maailma näljastele." Südamekülvi ja südamekutse annetuse suuruse mõõduks jutlustaja tuletas meelde lesenaise veeringuid ja meie sõdurite vere ja elu panust meie kodumaa, meie rahva ja sõprade vabaduse kaitsel, mis võimaldas paljudele meist pääsemise vabadusse. Ta tõi ka huvitava vagajutu näite, et kui heategu ja tänu kohtusid, nad teineteist ei tundnud. Usupuhastuspüha lähedus tõttu reformatsioonist rääkides oli huvitav kuulda, et Martin Luther oli ka Eestiga kirjavahetuses. Meie Kodu-Eesti rasket olukorda meenutades ja külvi ning lõikuse juurde naastes on meile troostiks, et kuigi Jumala veskid jahvatavad väga aeglaselt, siiski see saatanlik rezhiim, kes hävingut külvab, lõikab kord ka hävingut.

Külalisjutlustajat tänades õpet. E. Lootsma kirjeldas praost Oskar Puhmi kui väsimatut jumalasõna külvajat, kellel vaba maailma eestlaste suurima koguduse organiseerimise töö kõrval Torontos jätkus ka veel Jumalalt antud energiat ümbruskonna väiksemates keskustes eestlaste teenimiseks ja koguduste loomiseks, nagu siin, Londonis. Ja praost Puhmi võitluse julgustuseks ja kinnituseks õpet. Lootsma kasutas Laul 18-ndat, mis on Taaveti tänulaul, kui Jehoova oli ta päästnud kõigi ta vaenlaste käest.

„Sa annad mulle oma päästekilbi, su parem käsi toetab mind, su alandus teeb mind suureks!"

Ja selle laulu salm 49: „Sina, kes mind päästad mu vaenlaste käest, tõstad mind kõrgele mu vastaste eest ja vabastad mind vägivalla meeste käest!"

Jumalateenistusele järgnevas, koguduse abistamistoimkonna daamide poolt korraldatud rikkalikus ja ülikülluslikus kohvi- koogilauas, külaline tutvustas meile oma elamusi ja mitmeid mälestusesemeid, olles pastorina Soome sõjatandril ja kodumaalt lahkumisel.

Südamlik tänu praost Oskar Puhmile selle rikkaliku ja kosutava külakosti eest!

Paul Rohunurm

Portlandi pidupäevad 1985

Abistavad töökäed Lääneranniku Eesti Päevadel

Oregonis ei ole palju eestlasi, kuid rahvuslik vaim on tugev ja terve. Ei leidu perekonda, kust ei sirutata abistavat kätt peopäevade heaks kordaminekuks, et teenida meie kaotatud kodumaad.

Eri toimkondade ja tegevusalade juhtide rivisse on astunud oma meeskondadega:

Lehti Merilo — esinaine: üldkorraldus, Eesti Klubi, EOLL Üldkogu koosolek;

August Kollom — abiesimees: avaaktus, ühendkooride proovid, tegelaste lõunasöök;

Mart Kübarsepp — abiesimees: registreerimine, informatsioonikeskus;

Zoja Vaga — abiesinaine: koorilaul, laulupidu;

Helmuth Kalmann — peasekretär: sekretariaat, trükised, informatsiooni bülletään, spordimängud;

Otto Kurvits — sekretär: välisinformatsioon, reklaam: ajakirjandus;

Kati Keister — laekur: majandusala, talentide õhtu;

Leitmar Kesküla: teatriõhtu, sõdurite ja sõprade pidu;

Tiina Johnston: noorte pidu;

Helle Merilo: solistide kontsert;

Hilja Kiesel: rahvarõivaste tutvustamine;

Olav Merilo: L. E. Päevade ball;

Malle Kollom: majutamine hotellis, pääsmete müük üritustele;

Dr. Toomas Palm: rahvuslik seminar, lepingud, välisside;

Kalle Merilo: hommikupalvused, avajumalateenistus, rahvapeo üldkorraldus;

Asta Kalmann: noorte olümpiaad;

Maarja Paris: laste/noorte ettekanded;

Dr. Ilmar Kiesel: kunstinäitus, rahvapeo lõputseremoonia;

GUSTAV VAGA: rahvuslik seminar;

Fred Haas: erakokkutulekud;

Fromhold Orav: pääsmete eelmüük/müük;

Laine Pettai: kodudesse majutamine;

Kristi Merilo: reklaam: TV, raadio;

Aara Kubbo: eesti pood;

Priit Pajutee: korravalve;

Miki Talviste: fotoala;

Raimond Leeto: kultuurfilmid;

Arne Kesküla: heli/valgustussüsteemid;

Arvo Annus: paadisõidud, linnaga tutvumine;

Miralda Talviste: kohvilaud;

Anne Eby: lilled, ilupuud;

Linda Kesküla: lastehoid hotellis;

Mihkel Talviste: graafika;

Dr. Toomas Palm; transport, ringsõidud.

O. K.

15% Eestist keelualadeks

Norra leht „Dagbladet" avaldas seoses Valdo Randpere ja Leida Milleri asüüli saamisega tausta-artikli olukordade kohta Eestis. Artikli autor Pal Jörgensen tuletab meelde, et okupatsioonisheff Eestis Karl Vaino on kirjeldanud soome televisioonisaateid kui „vaenulikku tuult läänest" ja et tema parteidelegatsioon juba märtsis Moskvas käies sai käsu parandada poliitilist olukorda.

Eesti rahvas ise tunneb venestuse rusuvat suurenemist ja venelaste sõjalise kohalviibimise suurenemist. Tervelt 15 protsenti Eesti maa-alast on kuulutatud sõjaliseks keelutsooniks.

Tsooni pääsemiseks on vaja erilubasid ja selles elavad inimesed elavad piiratud tingimustes.

Kui palju on nõukogude vägesid Eestis, ei ole praegu teada, kuid aastal 1977 oli neid kohal 350.000.

Pooleteisemiljonilise rahvaarvu juures on selline kontsentratsioon muidugi erakordne.

Raske on mõõta eestlaste vastupanu nõukogude okupatsioonile ja rezhiimile,

ent kui tähele panna rezhiimi reaktsioone, siis tuleb uskuda, et see on eriti tugev.

Opositsiooni võimalused on aga täiesti lootusetud, kirjutab Jörgensen.

OTSITAKSE

Richard Kirss'i (Kirch). Sündinud Tapal 27. märtsil 1910. Sõnumeid Eestist. Teated slt. märgusõna all „Sõnumeid Eestist".

Kas leidub mõni 60—70 a. naine, kes sooviks olla hea

SÕBER

vanemale lesele mehele. Kirjad S.L.T. „Sõber".

MALE SPORT

Malemärkmeid

Ungaris hakati koolides eksperimendi korras malemängu õpetama 3—6-aastastele lastele. Pedagooge abistavad selles toimingus lapsevanemad.

☆

Meeste male maailmameistrivõistlused algasid 1886. aastal. Naismaletajad palju hiljem, alles 1927. a. toimus Londonis esimene maleolümpia ja sellega paralleelselt peeti esimesed naiste maailmameistrivõistlused. 12-osalejaga turniiri võitis ülekaalukalt tshehhitar Vera Menchik.

Ta jäigi pikemaks ajaks tiitlikandjaks. Ta kaitses seda kuus korda. Hamburgis 1930. aastal sai ta 6 võidu kõrval siiski ühe kaotuse ja viigi. Aga edasi mängis ta maailma ülejäänud naismaletajate paremikuga nagu sülelastega. Prahas oli aastal 1931 tagajärjeks 8:0, Folkstone'is 1933. a. 14:0, Varssavis 1935. a. 9:0, Stokholmis 1937. a. 14:0 ja Buenos Aires'is 1939 18:1. Ta jäi maailmameistri tiitlikandjaks 17-ks aastaks ja oleks ehk kauemakski jäänud, kui mitte sakslaste pommirünnaku ajal poleks Londonis surma saanud.

Malemeister Salo Flohr on temast kirjutanud: „Vera Menchik oli esimene naine maailmas, kes mängis suurepäraselt malet, ta mängis heade meeste tugevuselt, ta mängis nagu mees."

Noorte male

Eesti noorte (14 a. ja nooremad) malevõistlused toimuvad Toronto Eesti Majas pühapäeval, 18. novembril 1984 kell 1.30 p.l.

Segaabieluliste järglased on teretulnud. Vanemad aitame noored kohale ja saame osa nende rõõmust!

☆

Jõekääru lastesuvekodus toimusid möödunud suvel malevõistlused ühe miinus süsteemis. Osa võtsid 16 noort maletajat.

A-klassis olid tagajärjed: 1) Alar Randmere, 2) Leo Musta, 3) Erik Silmberg, järgnesid Andrus Küng, Marcus Silmberg, Thomas Olvet, Leho Rebassoo, Erik Linask, Peter Roos.

B-klassis: 1) Kaia Evert, USA, 2) Tarmo Saks, teised osavõtjad Kristi Luik, Paul Jammo, Valev Rebassoo, Peeter Musta, Kristina Hogg.

Teeme koos esimese ilusa sammu ESTO-88 suunas!

Toronto Eesti Maleklubi

Spordiuudiseid kodumaalt

Jõgeval peeti sügis-jooksukrossi finaalvõistlused. Meeste 8000 m tuli esikohale T. Turb ajaga 23.29,3, teine E. Sellik 23.55,0. Meesjuunioride 5000 m jooksus oli esimene H. Sarapuu ajaga 15.20,0, poiste A-klassis 3000 m jooksus esimene M. Kiri ajaga 8.48,0.

Naistest võitis 3000 m I. Kukk ajaga 9.26,2-ga, naisjuunioridest U. Maaring 10.38,0, tütarlaste A-klassis 2000 m jooksus V. Müürsepp ajaga 6.52,7 ja B-klassis 1000 m jooksus K. Vunk ajaga 3.05,0.

☆

Tartu sügisjooksus osales ligi 2000 inimest. Parim oli jälle T. Turb, kelle võiduajaks 19 km-s oli 58.37,4; edukaim naissportlane oli 28. lõpetanud I. Kukk.

☆

Tbilisis toimunud Gruusia meistrivõistlustest võttis osa grupp eesti sportlasi. Naiste 400 m tõkkejooksus püstitas E. Jürisma uue Eesti rekordi ajaga 59.4. Esikohale kõrgushüppes tuli K. Martsepp tulemusega 2.24, kettaheites K. Külv 57.66, naistest oli kettaheites parim H. Parts 58.58-ga.

★

Vene nimega kiirkäija tarulanna S. Tolstõkina saavutas 10 kilomeetri kiirkõnnis uueks Eesti rekordiks 50.40.

„Estonia" Kanada parim murdmaateatejooksus

Kanada Masteklubide 5-es esivõistlus peeti 13. okt. Sunnybrooke pargis Torontos. Maapikkus oli 4.3 km igale kolmele meeskonnaliikmele, viimasel km-il järsk mäkketõus. Läbida tuli ka madal oja, sest senine sild oli parandusel. Ilm udune ja parajalt soe.

Võistles üheksa meeskonda ja viis naiskonda mitmeis vanuseklassides, lisaks reale individuaalvõistlejaile, kes jooksid esimeses teatejooksu vahetuses.

ESTONIA Masterite Klubi meeskond 60—69 a. vanuseklassis oli esimene ajaga 72.14, jättes teiseks nn. „Musketäärid" mitme klubi parimatest ajaga 74.58. Mullu olid estoonlased (E. Vellend, U. Limit, Ü. Vastopä) samuti esimesed ajaga 72.42.

Esimeses vahetuses jooksis Kalju Pehtla (22.04), teises Uno Limit (27.39) ja ankrumehena Valden Sadul (22.31). Uno Limit ja mõned teisedki jooksid ühe kilomeetri rohkem ebaselge teejuhise tõttu. Kolmanda mehe puudumisel jooksid individuaalselt ja heade tulemustega 60 pluss klassis Ülo Vastopä (22.39) ning Theo Vellend (26.52).

Pärast võistlust pakuti osalejatele kehakinnitust ja anti auhindu. ESTONIA võidumeeskonna iga

„Estonia" Kanada murdmaameistriks

Spordimasterite 10 km jooksu esivõistlus peeti 28. okt. Morningside pargis, Scarboros (Toronto) 60 osalejaga mitmeis vanuseklassides. Maastik oli väga raske, ilm aga ilus.

60—69 a. klassis estoonlased Uno Limit, Theo Vellend ja Kalju Pehtla said koguajaks 2:49.02, millega napilt võitsid kohapeal kokkupandud meeskonda mitmest klubist. Võitjate auhindadeks olid lauaäratuskellad.

Individuaalselt oli Limit teine 60 pluss klassis ajaga 53.10, saades lisaks medalile veel sulepea-kella. Samas klassis Vellend oli seitsmes ajaga 62.10.

Pehtla võitis 65 pluss klassis ajaga 53.42 ja lisaks medalile sai ostukaardi „Brooks'i" jooksujalatsitele.

Võistlusele järgnes koosviibimine õhtusöögiga kohaliku kiriku saalis.

erk

master sai tõendi, millega saab osta ühe paari jooksujalatseid (Brooks Super Villanova), mille väärtus üle $50. Kalju Pehtlale anti veel lisaauhind, spetsiaalsokid, kuna oli saavutanud 60 pluss klassis kiireima jooksuaja; tavaliselt Pehtla võistleb 65 pluss klassis.

Sellist praktiliste auhindade andmise ideed, medalite asemel, võiks levitada ka individuaal meistrivõistlusile.

E. Kulmar

Masterite murdmaa-teatejooksu võitjad Estonia meeskonnast, vasakult V. Sadul, K. Pehtla ja U. Limit.

Foto: E. Kulmar

RAAMATUID

MÜÜGIL „VABA EESTLASE" TALITUSES

	Hind $	Saatekulu ¢
EESTI SKAUTLUS VIISKÜMMEND AASTAT	2.—	$1.—
ESTONIAN SCOUTING	3.—	.50
Fred Limberg — ISAMAA EEST	18.—	.70
EDUARD RÜGA graafik ja maalija	9.—	.70
A. Käbin — VAIM JA MULD	5.—	.70
Ivar Ivask — ELUKOGU	10.—	$1.—
Heino Jõe — LUGU KÄBIST, LUGU KÄNNUST	2.—	.50
Juhan Kangur — VAIM, VÕIM JA VABADUS	7.50	.50
Hanno Kompus — KUSTUTAMATA NÄLG KUNSTI JÄRELE	11.—	$1.—
Anna Ahmatova—Marie Under — REEKVIEM	3.50	.50
Herbert Michelson — KODUMAALT VÕÕRSILE	10.—	.50
Herbert Michelson — SKAUTLIKUL TEEL	3.—	.50
Herbert Michelson — NOORSOOTÖÖ RADADEL	3.—	.50
Herbert Michelson — EESTI RADADELT	9.—	.50
Paul Laan — MÕTTELEND — pilte ja peegeldusi	5.—	.50
Aarand Roos — JUMALAGA, KÄRS JA ERZURUM	6.—	.50
Ants Vomm — VARJUD (luuletuskogu)	8.—	$1.—
Salme Ekbaum — AJATAR (luuletuskogu)	4.—	.50
Ants Vomm — MINU HING (luuletuskogu)	20.—	$1.—
Aarand Roos — JUUTIDE KUNINGAS TALLINNAS	6.—	.50
Johan Pitka — RAJUSÕLMED	8.80	.50
Urve Karuks — KODAKONDUR (luuletuskogu)	6.—	.50
Hannes Oja — KOPUTUSED ENESES (luuletuskogu)	1.50	.50
Hannes Oja — TUNNETE PURDEL (luuletuskogu)	2.75	.50
Andres Küng — MIS TOIMUS SOOMES?	14.—	.50
Einar Sanden — LOOJANGUL LAHKUMINE TALLINNAST	16.20	.50
V. Veedam — LURICH AMEERIKAS	8.—	.70
E. Uustalu — TAGURPIDI SÕUDES (Mälestusi 1914—1943)	18.—	$1.—
A. Roos — RÄNDAMAIE (luuletuskogu)	6.—	.70
Prof. Felix Oinas — KALEVIPOEG KÜTKES j.m. esseid	13.—	$1.—
E. Sanden „SÜDA JA KIVID"	19.50	.70
I. Külvet — NÄITEMÄNGURAAMAT (5 näidendit)	15.—	.70
H. Rajamaa — MARIE UNDER INIMESENA	4.—	.50
Arvi Tinits — VÄLGUMÄRGI KASVANDIKUD	47.—	
Saatekulu Kanadasse $1.50, mujale $3.—		
Gisela McBride — TALES FROM ESTONIA	5.75	.50
V. Kimberg-Kotkas luuletuskogu PILVE ALL JA PILVE PIIRIL	7.—	.70
E. Uustalu — FOR FREEDOM ONLY	14.—	1.—
REHVITUD PURJEDEGA II	8.—	1.—
NAER ON TERVISEKS — kõdijutte	8.—	.70
Ilmar JAKS — NEPTUN	18.—	1.—
Ivar Ivask — VERANDARAAMAT luuletuskogu	7.—	.70
S. Ekbaum — luuletuskogu ÕHUMÄRGI ALL	10.—	$1.75
Ants Vomm RISTSÕNAD I	2.50	.70
Ants Vomm RISTSÕNAD II	2.25	.70
NAER ON TERVISEKS II	12.—	$1.—
M. Juhkam — USK ON MEID AIDANUD (Valimik vaimulikke sõnavõte kodumaale)	12.—	$1.50
Robert Raid — WENN DIE SOWJETS KOMMEN	19.—	$2.—
TAIMI PROOS — ELUKIIGEL (luuletused)	10.—	.50
E. Eerme — EESTI EKSLIIBRIS VÄLISMAAL IV	5.—	.70
H. Meret — TEREMI JUTUSTUS	25.—	$1.50

MÕISTATUSLIK ARMAND HAMMER

Lenin usaldas teda, Brezhnev ülistas teda, Kaddafi alustas temaga koostööd — ja nende abil on Armand Hammerist saanud üks maailma edukaim kapitalist

3.

Julius Hammer organiseeris ettevõtte, mille nimeks oli alul Allied Chemical Company, millest hiljem moodustati Allied America Corporation. Selle ettevõtte kaudu Nõukogude Büroo juhtis ravimite ja muude saadetiste laadungid Läänemereriikide sadamaisse, kust need edasi viidi Nõukogude Venemaale.

Ühendriikide kohtuministri agendina tegutsenud ja Hammerite teenistuses olnud isikute teatel ettevõte oli 50%-liselt Martensi omandus. Selliste teadete alusel kohtuministeerium ja erilised föderaalriigi informatsiooniorganid jälgisid täpselt ja hoolikalt neid operatsioone, üritades paigutada oma rakku sellesse.

VÄLJAAJAMINE JA VANGISTUS

Viimaks aastal 1921 ajasid ameeriklased Martensi maalt välja ja sulgesid tema büroo. Julius Hammer omalt poolt vangistati ja mõisteti kolmeks aastaks vangi loata tehtud abordi pärast, mil põhjusel üks nõukogude esindaja naine suri. Armand Hammer väidab nüüdki, et tema isa mõisteti „tehtud süüdistuse" alusel vangi oma poliitilise tegevuse pärast.

Igal juhul Armand läks tagasi Nõukogude Venemaale 1921. a. kevadel kui ta isa istus vanglas. Armand väidab, et ta ostis enne seda kõik ettevõtte aktsiad ja et Vene reisi otstarve oli olnud päritud nõukogude valitsuselt osa võlast, mis neil oli jäänud tasumata, kui ametivõimud sulgesid selle New Yorgi büroo. Hankides passi ta seletas oma reisi põhjuseks olevat „äritegevus ja huvialad".

Lenin mõistis, et N. Vene vajas lootusetult Lääne tehnoloogiat ja ajutise abinõuna selle saamiseks ta pidi andma tegevusloa läänemaailma ettevõtjaile. Oma läkitusse kommunistlikule parteile ütles ta: „Tegevusload ei tähenda rahu sõlmimist kapitalismiga, vaid sõjapidamist uuel tasapinnal."

Uue majanduspoliitika (NEP) teostamiseks Lenin vajas kapitalisti, kes võttis vastu tegevusloa Venemaalt ja reklaamiks seda USA's. Venemaale naasnud Haamer osutus kasutuskõlblikuks sellel otstarbel.

Hammer sai lisaks õigustele asbestikaevanduses tegutseda vahendajana N. Venemaa ja USA vahelises kaubanduses. Selles mõttes ta reisis mõlemal pool, soovitades USA's ameerika ettevõtteil paigutada oma kapitali ja saata tehnoloogiat Venemaale. Tema isa, kellele anti armu ja lasti vabaks Sing Singist aastal 1923, liitus tegevusega, samuti Armandi vend Harry. Aastaks 1925 nad olid värvanud kaasa 38 ameerika ettevõtet, mis viisid N. Liitu kõiki võimalikke tööstusseadmeid kuni põllutööriistadeni. Hammer sai ka Fordson traktorite esindajaks N. Liidus; ta korraldas nõukogude inseneridele tutvustamise reise Ühendriikidesse, eriti tutvumaks Fordi toodangutehnikaga.

VENELANE LAULJAST ABIKAASA

Ühendriikidesse suunduvate ärireiside „puhkusel" Hammer asus N. Liidus peagu aastakümne. Tal oli paleetaoline kodu Moskva kesklinnas ja ta abiellus Olga Vadina nimelise soositud lauljatariga. Aastal 1928 neile sündis poeg, kellele anti nimeks Julian.

Hammeri Allied American Corporation ei olnud mistahes välismaine ettevõte Moskvas. Kui NEP'i aastad 1925. a. vahetusel lõppesid ja peaaegu kõik muud välismaised ettevõtted kahjutasuta natsionaliseeriti, sai Allied loa tulusaks edasi tegutsemiseks. Sellepärast Hammer ise väidab: „Mina otsustasin ise kõiges äri juhtimise üle ja nõukogude valitsusel polnud mingit tegemist minu ärijuhtimisega."

Hammer naasis lõpuks USA'sse aastal 1932. See mõjutas tema elu ja äritegevust. Ta läks lahku oma abikaasast Olgast, kes läks Hollywoodi oma lauljakarjääri uuesti alustama ja võttis nende noore poja kaasa. Hammer ise abiellus uuesti ja siirdus viski-alale, ostes aktsiate enamuse ettevõttes, millest tuli United Distilleries of America. Siis asus ta 40-ndate aastate keskpaiku oma uue naise maakohale New Jerseysse kasvatama musti angus-auhinnahärgasid.

Kümme aastat hiljem oli jälle uue elujärje vahetusel. Ta müüs viskiaktsiad ja oma härjad, läks lahku abikaasast, asus Los Angelesse, abiellus kolmandat korda ja võttis oma mõne sõbraga üle peagu tegevuse lõpetanud õlifirma, makstes 18 centi aktsiast. See ettevõte oli Occidental Petroleum.

HRUSHTSHOV PALUS KREDIITE

Aastal 1961 Armand Hammer naasis N. Liitu ametliku kaubandusliku esindajana. USA suursaatkonna koosseisust ta ei saanud mingisugust abi. Seal oldi üllatatud kui N. Liidu juht Nikita Hrushtshov ise palus kohtamisvõimalust Hammeriga, oli ju Hrushtshov vältinud igasuguseid kontakte kõrgete ameerika esindajatega sellest peale, kui ta oli tühistanud tippkonverentsi USA presidendi Dwight Eisenhoweriga aastal 1960. Kui Hammer saabus Kremlisse, saatis Hrushtshov tõlgid minema ja pidas oma külalisega, kahekesi nõu vene keeles. Hammer ütles, et Hrushtshov oli palunud USA'lt krediite ja seletanud, et N. Liidu kaupade tellimised vähendaksid USA's tööpuudust. „Kui annate meile krediite, peate oma tööstused tegevuses," oli Hrushtshov öelnud.

Hruhtshov ütles veel, et nende riik vajab miljardite dollarite eest fosfori alusel olevaid kunstväetisi oma põllumajanduse parandamiseks. Hammer märkas selle võimaluse sobivaks oma õliettevõtte kasutamiseks miljard-kaubandusliku kanalina.

USA'sse naasnuna Hammer hakkas ostma väetistööstuseks vajatavaid ettevõtteid. Ta hankis oma kätte Interore, mis oli USA suurim väetiseprodutseerija ettevõte, ammoniaaki tootva Best Fertilizeri ja Jefferson Lake Sulphuri, mis tootis väävlit. Järgmiseks ta ostis laiu fosforiidimaardlaid Põhja-Floridast. Aastal 1963 tegeles Occidental just peaasjalikult väetiste alal; ainult 10% selle sissetulekuist tuli õli- ja gaasitehinguist.

Fosfaadiäri õnnestumine oli siiski kinni ameerika pangakrediidi taga ja neid John Kennedy valitsus mitte kuidagi ei sõõrutanud. Kui Hrushshovi võimupositsioon 1964. aastal kokku varises, tuli kogu väetisemüügi kokkulepe panna riiulile ootama.

KUNINGAS IDRISI ÕLIARID

Peagi selle järel koitis Hammerile veelgi tulusam võimalus. Korruptsiooni üle murelik kuningas Idrisi valitsus Liibüas soovis sõltumatuilt õlikompaniidelt pakkumisi õliotsimist teostavate hiigelettevõtete puurimisvõimaluste naabruses. Hammer esitas oma pakkumise — ja võitis.

(Järgneb)

Ilmus „Eesti teadlased väljaspool kodumaad"

Asja ilmus trükist Eesti Teadusliku Instituudi väljaandel ja prof. dr. Teodor Künnapase toimetusel „Eesti teadlased väljaspool kodumaad. Biograafiline teatmik". Sellesse teatmeteosesse on kokku kogutud kõik teadaolevad eesti teadlased ja uurijad, kes töötavad või on töötanud laialipillatult üle kogu vaba läänemaailma mitmes maailmajaos.

Teatmik sisaldab 577 isikut. Nende kohta on toodud lühike elulugu, teaduslikud kraadid, tegevus teadlasena ja uurijana, töökohad, kuuluvus tähtsamatesse teaduslikesse organisatsioonidesse ja toimetustesse, mis alal eriti on tegevust avaldanud, näiteid tähtsamatest ja iseloomustavamatest töödest ja vihjeid teatmeteostele, kust võib leida biograafilisi ja bibliograafilisi lisaandmeid. Elusolevate teadlaste kohta on toodud ka teadaolevad aadressid. Mitme kohta on andmed pidanud jääma lünklikeks, kuna antud olukorras ei olnud võimalik neid saada.

See teos on väärtuslik andmetekogumik, sisaldades osaliselt asendamatuid andmeid, mida ei ole enam võimalik leida mujalt. See on nagu ajalooline dokument sellest, mida eestlased väljaspool kodumaad on 40-ne pagulasaasta jooksul teinud ja saavutanud teadusmaailmas. Ta annab ühtlasi ülevaate sellest intellektuaalsest loomingulisest jõust, mitmepalgelisest vaimsest rikkusest ja püsivast produktiivsest töökusest, mis on toonud eestlastele hea maine kogu maailmas.

Suur arv selles teatmikus toodud isikuist on teadusliku tegevuse kõrval tegutsenud ühtlasi meie ühiskondlikul, kultuurilisel ja poliitilisel töö- ja võitlusväljal, samuti eesti organisatsioonides. See kõik suurendab veelgi selle teatmeteose kasutatavust ja vajalikkust.

See teos on praegu laialisaatmisel ettetellijaile. Ta hind on Skandinaavias ja Euroopas kr. 130:—, millele lisandub saatekuluna kr. 15:—, ülemeremaades 18 US dollarit ja saatekuluna 2 dollarit. Teost saab tellida: Eesti Teaduslik Instituut, Box 7608, S-103 94 Stockholm, Sweden.

EESTLASED ROOTSIS

© Borås Pärnu lipkonna traditsiooniline jüripäeva tähistamine toimus 28. aprillil koosviibimisega lipkonna ruumides. Kavas oli skautlik osa, Mõttesild kodumaale, Eesti lipu juubeli ja Juhan Liivi sünnipäeva tähistamine, noored esitasid laule ja muud. Viru lipkond koos Eskilstuna Skaudisõprade Seltsiga korraldas jüripäeva koosviibimise teisel pühal kohalikus Eesti kodus. Kavas oli jüripäeva läkitus, noorte ettekandeid ja kevadine rõõmus koosviibimine.

VABA EESTLANE

TOIMETUS JA TALITUS

avatud esmaspäevast reedeni kella 9—3-ni

Telefonid: toimetus 444-4823
talitus 444-4832

KUULUTAMINE VABA EESTLASES

on tasuv ajalehe laialdase leviku tõttu.

üks toll ühel veerul:
kuulutuste küljel $4.75
tekstis ..... $5.—
esiküljel $5.50

Kuulutusi võetakse vastu:

nädala esimesse ajalehte kuni esmasp. homm. kella 11-ni ja nädala teise ajalehte kuni kolmap. homm. kella 11-ni.

tel. 444-4832
Väljaspool tööaega:

Leida Marley 223-0080
Postiaadress:
9 Parravano Ct.
Willowdale, Ont. M2R 3S8

Estonia koor esinemas dr. R. Toi juhatusel koduma alt lahkumise 40. aasta mälestuspäeval.
Foto: J. Säägi

Väike-Maarja keskkool 110-aastane

Möödunud sügisel tähistati suure pidulikkusega V.-Maarja praeguse keskkooli eelkäija kihelkonnakooli alguse 110. aastapäeva. Käesoleval aastal täitub V.-Maarja Ühisreaalgümnaasiumi asutamisest 65 aastat. Juubelipidustused olid suurejoonelised ja kestsidkaks päeva. Aktusest ja sellele järgnevast peosöögist võtsid osa ligi 700 inimest. Selle sündmuse puhul anti välja kooli arengut käsitlev broshüür, kus erilist huvi pakub viimase nelja aastakümne jooksul toimunud tegevus. Ka kohalik rajooni ajaleht tõi kooli arenguloost ja tööst pikki kirjutisi.

Sissejuhatuseks vaatleme lühidalt V.-Maarja kihelkonna haridusluguviimase kolme sajandi jooksul. Andmed on üsna napid — aga siiski kättesaadavad vanad ürikud võivad kõneleda, et juba enne Põhjasõda leidus kihelkonna külades koolide algeid. On teada, et koguduse õpetaja J. E. Bender (kes oli pastoriks 1645—1698) andis välja aabitsa, et kergendada leerilastele lugemisoskust pühakirja lugemisel.

ESIMESI KOOLIALGEID

Pärast Põhjasõda hakkas kihelkonnas siin-seal tekkima haridushuvilisi, neist tähtsaim oli kiriku juures asuv üsna primitiivne koolialge (1723). Selle iga ei olnud eriti pikk — vaevalt kaks aastakümmet. 1750. a. taastatakse jällegi kool ja õpetus toimub Põhjasõjas hävinenud uuesti ülesehitatud kiriklas. Samaaegselt leidus kihelkonnas juba 4—5 külakooli, mis kadusid aastate jooksul ja 1800—1834 a. ei leidunud peaaegu ühtegi kooli. 1834. a. algas koolivõrgu loomise dünaamika, mis kulminеerus 1873 kihelkonnakooli asutamisega. Kahtlemata koolivõrgu kiirel arenemisel oli märgatavaid teeneid tookordsetel kirikuõpetajail — eriti Carl Thodor Knüpfferil, kes oli koguduse hingekarjaseks 1852—1872. 1880. a. leiame kihelkonnas juba 17 külakooli.

KIHELKONNAKOOLI AEG

V. Maarja kihelkonnakoolil oli juba asutamisest peale hea maine — eriti aga peale 1883. a. — mil algas õpetus täiel määral ettenähtud kihelkonnakooli õppekava kohaselt. Õnne oli ka õpetajate — eriti koolijuhataja valikul. Nimetada võiks siin eeskätt Peeter Koitu, Jakob Tamme ja Mart Meost, kes juhtisid kooli ajavahemikul 1883—1918 — kokku 35. a.

Kui kihelkonnakool 1918. a. lõhestus kaheks, 6-klassiliseks algkooliks ja reaalgümnaasiumiks — siis jätkas M. Meos oma tegevust peamiselt gümnaasiumi organiseerijana ja juhatajana kuni 1920. aastani, asudes siis koolinõuniku kohale.

PRAEGUNE KESKKOOL

Praegune keskkool on iseseisvusaegse ühisreaalgümnaasiumi otsene järglane ja asub nüüd 1976. a. ehitatud neljakorruselises koolihoones. Koolil näivad olevat eriti head sidemed V.-Maarja kolhoosiga, mis on üks jõukamaid Eestis. Koos Triigi, Vao ja teiste ümbruskonna sovhoosidega on loodud koolile tugev majanduslik baas — nii rahalise abi kui tööjõu näol.

Allpool mõningaid statistilisi andmeid praeguse kooli kohta. Juubeli puhul väljaantavas broshüüris mainitakse järgmist: Koolitegevust suunavad käsikäes juhtkond, parteiorganisatsioon ja ametiühingu komitee. Kooli kollektiiv koondab oma jõu komplekssele kasvatamisele NLKP XXVI kongressi otsuste elluviimiseks. See lõik ütleb kõik olulise ja vastavalt sellele on muidugi koostatud õppekava ja tegevus. Seda juhib kindlakäeliselt praegune koolidirektor August Saaremäel, kes on 33-aastase õpetaja staazhiga, sellest 12 aastat V.-Maarjas. Tema on vastutav kooli ideoloogilise kasvatuse eest — õpetades ühiskonnateadust ja ajalugu — s.o. kaks väänatavat õppeainet kommunistlikus kasvatuses. Teda abistavad õppealal kaks naisdirektori asetäitjat.

Koolis õppis 1983. a. 728 õpilast 25 klassi kompleksi ja 43 õpetajaga. Õpilaste hulgas oli 145 kommunistlikku noort ja 276 pioneeri. 1945. a. alates on väljaantud lõpetajaile 13 kuld- ja 22 hõbemedalit ja kõrgemates õppeasutistes õpivad 27—32 protsenti lõpetajaist. Vene keele õpetus näib olevat üsna ulatuslik ja vene keele õpetajate arvu on viimasel aastal tõstetud 3 pealt 5-le — neist kaks on venenimelised.

EPL

Rahvusvahelisel Frankfurdi raamatumessil

Frankfurdi Raamatumess on iga-aastane üritus, mis kujunenud juba aastakümneid tagasi suurimaks ja omataolisemaks ürituseks kogu maailmas. Kunagise ühise Saksamaa messilinn Leipzig jäi sinnapoole tõkkepuid ja sellepärast algatasid Lääne-Saksamaa kirjastused aastal 1949 uue traditsiooniga — raamatumesside organiseerimist Frankfurdis Maini ääres.

Järjekordne 36. Frankfurdi Raamatumess toimus 3.—8. oktoobrini 1984 ja sellest võttis osa 6170 kirjastust 90 maalt. Väljapandud raamatute arv ulatus 312 000 ühikuni, millised olid välja pandud järgmistes sektsioonides: belletristika, religioon, laste — ja noorteraamatud, teadus ja tehnika ning kooliõpikud, kunst, maakaardid ja reisijuhised. Internatsionaalsed kirjastused olid eristendidega. Väljapandud 312 000 ühikust oli 90 000 esiktrükist.

Samuti oli Frankfurdi Raamatumessil esindatud 61 riiki oma rahvuslike stendidega, nende hulgas oli ka Vaba Eesti kirjanduse stend.

Eesti raamatute väljapanekut organiseeris ja juhtis kogu Frankfurdi Raamatumessi ajal Heikki Tann Stokholmist.

Messile oli akrediteeritud mitutuhat ajakirjanikku üle kogu maailma, samuti olid kohal ka raadio ja televisiooni esindajad.

Olgu võrdluseks öeldud, et Nõukogude Liidu stendis nn. Eesti nõukogude paviljonis oli välja pandud ainult viis eestikeelset raamatut:

Aarne Kaasik ja Edgar Kask „Lahemaa rahvuspark", 183 lk. Eesti Raamat 1983; „Alma mater Tartuensis" on eesti, inglise ja vene keeles 282 lk. 1982. Eesti Raamat. Ludvik Kurist „Kui ründasid tankid" (algab Soome sõjast läbi Praha — sõjasündmustega kaasaeladesdes kuni Berliinini), 140 lk. Eesti Raamat 1983; Ivan Lebostajev „Sõest surematusse" 130 lk., Eesti Raamat 1983 (pühendatud Aleksander Matrossovi kangelasteole) ja „13 kangelast", koostaja V. Pilt. 152 lk., Eesti Raamat 1984.

Sellevastu Vaba Eesti stendis oli välja pandud 57 ühikut, eesti, inglise, saksa ja rootsi keeles, nendest esiktrükke oli viis.

Toimetusele saadetud kirjandus

VALGUS nr, 9 — 1984. Evangeelses kuukirjas on avaldatud: „Taeva kaupluses", H. M-a „Jumala õnnistused I", D. Milleri „Hirmkartus", F. Steen „Keele tervendavad sõnad", I. P. McCamey „Kuidas saada üle eluraskustest", E. Ostberg „Jumal teeb haiged terveks", H. Ennis „Tulge minu juurde", A. Leesment „Õige palvetamine", H. Söderholmi vastus küsimusele „Miks pean kirikus käima — olen parem kodus kristlane."

„USK ja ELU" nr. 3 — 1984. Eesti Vabakoguduse ajakirjas on avaldatud: T. Proos „Mälestades Hendrik Kokamäe 100-aastast sünnipäeva", M. Krimmi luuletus „Ma arvasin . . .", H. Eller „Kas sinu Jumal elab?", dr. S. Jones „Kristlik tee on võidutee", H. Kokamägi „Kolm ääretut . . .", I. V. luuletus „Veel sammume siin", H. Kokamägi „Kadumatu jõulurõõm", J. Laks „Jeesus otsimas ärakadunuid", Ira V. luuletus „Mis vilja kannan sügisel?", E. T. „Püha Vaimu vili" ja „. . . ja nemad järgivad mind", dr. K. E. Hagin „Kuidas me võime olla juhitud Jumala vaimust?", A. Sildos „Jeesuse järgmine", M. Krimmi luuletus „Õhtuvaikus",

Oodata vähem lund

DUBLIN, Ill. — Üks ameerika auväärseim väljaanne „Old Farmer's Almanac" ennustab eelolevaks talveks madalamat temperatuuri, aga vähem lund USA kirdeosas, mille talv on sarnane Ontarioga. Ennustused on tehtud 193 aastat vana vormeli järgi, mille arendas kalendri asutaja Robert Thomas. See üldiselt seni salajaseks jäänud vormel olevat andnud 80 prots. täpseid ennustusi.

See vallavanema asi

Raimond Kolk, „Vallavanema pärandustomp". Romaan, 201 lhk., EKK, Lund 1983.

Roimond Kolk on hingelt põllumees ja maailmavaatelt sots. See ilmneb ka tema loomingus, mis koosneb viiest romaanist, neljast luulekogust, mõningaist jutustuskogudest ja esseistikast. Märkimisväärne on asjaolu, et ta on ennast maksma pannud samaaegselt luuletajana kui ka kirjanikuna. Ja seda võrdlemisi tugevalt.

Roimond Kolgi eelmisel aastal ilmunud romaan viibi meid tagasi kolmekümnendate aastate algusse, mil toimus vapside liikumine. Ilukirjanduses pole seda siiani keegi käsitlenud, kuigi on olemas mõningaid mälestusteoseid nn. „vaikivast ajastust". Et kirjeldada seda ajastut inimlikes termineis, on vaja sulemeest, kes oma häguseist lapsepõlvemälestusist (Raimond oli toona kümneaastane) oskab luua kunstiteose. Selleks on vaja kolm asja: hea jutustusoskus, psühholoogiline kaemevõime ja hea emakeeleoskus, mille juured küündivad me murreteni.

Tegelikult polnud vapside liikumine mingi hädaoht eesti rahvale, sest see ilge plitakas oli tulemas idapiirilt. Elukogenud riigimees Päts pani sellele pärsid peale. Väiksemad vennad lasti jalamaid vabaks, kuid päälikud saatis riigivanem Kihnu saarele puunoaga hülge habemeid ajama. Sedapsi tekkis tihe paadiliiklus Kihnu saare ja Pärnu E. V. viinamonopoli vahel. Enne kui poisid hakkasid peaparandust otsima, tuli riigivanema amnestia. Täiesti õige tegu, sest me väikeses Eestis oli igat inimest rohkem kui hädasti vaja.

Romaani tegevus toimub peamiselt Särmu vallas, mille nimi võib olla sünonüümiks Kolgi sünnivallale Sarule (tuntud ka Sooru nime all). Vallavanem Albert Teeks, kelle Kolk küll mõne osava suletõmbega paberile maalib, läheb saapad jalas magama. (Võibolla oli ta hoopis paljajalu oma kodutalu verandal).

Särmu vallavanem, Albert Teeks on aumees ja nõnda lausub ta vallarahvale: „Seaduse ees pole mul ühtki last, kuid tegelikus elus on mul neid kolm." Ja ei saa öelda, et ta nendega oleks halvasti ümber käinud. Oma võõraspojale Artur Umverkile on ta võimaldamas suurkooliharidust. Ta sohitütar Leila pidi arvatavasti õpetajate seminariga leppima. See kõige noorem, vallavanema surma ajal, sõraväekindral Eedi peaks vallavanema arvates olema tulevane Ahkuna peremees.

Vallavanema surmaga kaasub ärivõitlus, mille Kolk lahendab saalomonlikult. Albert Teeksi võõraspoeg, Artur Umverk naitub vallavanema sohitütre Leila Sõstraga. Talu pannakse rendile ja sõraväekindral pääseb keskkooli. Seega hundid said söönuks, kuid lambad jäid alles.

Eduard Krants

Tänavune teine WLT

WLT tänavuses teises numbris (Spring) on tähelepanu osutatud 1984. aasta Neustadt-laureaadile, soome kirjanikule Paavo Haavikkole, kuigi ees on veel temale pühendatud erinumber. Seekord kirjutab toimetaja Ivar Ivask tutvustava lühinotiitsi, meenutades ka tema üle varem WLT-s ilmunud artikleid.

Philip Binham vaatleb Haavikkot luuletajana ja märgib eriaspekte tema loomingus, kel on olnud elav huvi oma kodumaa ajaloolise positsiooni vastu; kuid see on saanud laiema konteksti nagu ilmneb paarist värsist „Nii suur ja sünge mets — kahe rõõvelriigi vahel, — Rootsi ja Venemaa" 16. sajandil. Tema kõrval vaatleb Peter Bien möödunud aasta Nobeli laureaati William Goldingut.

Mitmes artiklis käsitletakse apokalüptilise 1984. a. mõtteid eri rahvaste kirjanduses, on esseid ja kirjanduslik nekroloogia, kus teiste hulgas on märgitud ka eesti luuletaja Paul Haavaoks, tõlkija Aleksander Kurtna ja kirjandusloolane ja Shakspeare'i tõlkija Georg Meri.

Soome-ugri ja balti kirjanduse rubriigis vaatleb Ilmar Mikiver Joel Sanga luuletuskogu „Abisõnad" (1983). J. Sang on kahe tuntud eesti luuletaja August Sanga ja Kersti Merilaasi poeg. Oma kergesti viisistavate värssidega kuulub Sang eesti luuletajate Jüri Üdi, Hando Runneli, Viivi Luige jt. hulka, kelle mõjusid on tema luules. Väljaõppelt Sang on kriitik.

George Kurman vaatleb Mats Traadi teost „Karukell, kurvameelsuse rohi" (1982), mis räägib, et materiaalne elu on lühiajaline. Ideoloogiliselt on romaan meeldiv segu animismi, eksistentsialismi, patriotismi, sotsialistlikku realismi, kristlust ja mida muud soovid leida.

Eestlasist retsenseerib Victor Terras D.M. Bethea teost „Khodasevich: His Life and Art" ja S. Rafalsky luuletuskogu.

Ajakirjas avaldatud fotode autorid on Ivar ja Astrid Ivask, või need pärinevad nende kogust.

H.

Jälgige eesti organisatsioonide tegevust VABA EESTLASES!

Balti Naiste Nõukogu hiljutisel üritusel esines pianist ja helilooja Omar Daniel oma uue helitööga klaverile ja kitarrile, pildil esinejaile ulatatakse roosiõis, keskel O. Daniel, kitarriga Rachel Gauk.

Foto: Vaba Eestlane

„VABA EESTLANE" on vabade eestlaste nädalekandja

VABA EESTLANE

Ilmub 2 korda nädalas — teisipäeval ja neljapäeval

Teisipäeval, 6. novembril 1984 — Tuesday, November 6, 1984

Töökad jaapanlased

TOKIO — Jaapanlased teevad rohkem tööd kui teised lääne tööstusriikide töölised. Töölt puudumised on Jaapanis väiksemad kui võrdlusalustes maades. Uurimuse on teinud shveitsi asutus, kes ütles oma rapordis, et Rootsis on kõige rohkem töökohtadelt puudumisi.

Imikule ahvi süda

LOMA LINDA — 15-päevasele tütarlapsele, kes sündis vigase südamega ja oleks igal juhul surnud, tehti ajalooline operatsioon ja ta haige süda asendati ahvi südamega. Tütarlapse operatsioon õnnestus ja ta võis juba mõne päeva järel hingata ilma abivahendita. Varem on ainult neli ahvi südame siiret tehtud, neist pidas kõige kauem vastu üks, kolm ja pool tundi. Seekord on kavatsus, kui ahvi südant siiski keha ei võta vastu, leida omakorda lapse süda ja tehakse uus operatsioon. Ahvi südame kasutamine on tõstnud lärmi loomakaitsesõprade hulgas.

Lein Poolas

VARSSAVI — Poolakad leinavad Solidaarsust pooldava preestri Jerzy Popieluszko mõrvamist mälestusjumalateenistustega üle riigi; samal ajal Poola kommunistlik partei on vandunud, et nad karistavad neid, kes on segatud preestri röövimisse ja mõrvamisse. Vatikanis paavst Johannes Paulus II ütles, et preestri surm on kõigutanud inimeste usaldust igal pool. Vahepeal on olnud kuuldusi, et enne reservuaari heitmist oli preester juba surnuks tulistatud.

Telefoniühendused lennukeist

WASHINGTON — Alates möödunud esmaspäevast võivad reisijad mõnelt suuremalt USA reisilennukilt helistada igaühele USA's, kaasaarvatud Havai ja Alaska. Õhust maale töötav telefoniteenindus on Ameerika Airfone Inc. nimelise kompanii projekt. Esimesed 3 minutit maksab kõne $7.50, iga järgmine minut $1.15, kuid reisijad võivad maksta krediitkaardiga. Teenindus pole veel saadaval Kanadasse ,aga Bell Canada esindaja ütles, et nad töötavad juba sel alal.

Jordaania lükkas tagasi Iisraeli pakkumise

AMMAN — Jordaania kuningas Hussein lükkas tagasi Iisraeli pakkumise rahuläbirääkimisteks kui petmise katse, kustutades sellega lootused uueks rahuplaaniks Kesk-Idas. Iisraeli peaminister Shimon Peres vastas sellele hoiatusega, et igaüks, kes lükkab tagasi rahu peab maksma selle hinna. Jordaania tagasi lükkamise põhjuseks on Iisraeli poolt okupeeritud maa-alade küsimus, millest Iisrael ei taha enam loobuda.

Juudid jätkaku võitlust N. Liidust väljapääsemiseks

TORONTO — Kanada uus finantsminister Barbara McDougall kõneles Toronto raekoja esisel juutide kokkutulekul, soovitades et nad uuendaksid oma võitlust nõukogude juutide inimõiguste eest. Ta kritiseeris N. Liidu valitsust, et see ei luba vaba emigratsiooni Nõukogude Liidust Iisraeli. Kokkutulek oli mõeldud N. Liidu valitsusele surve avaldamiseks, et see kergendaks praegusi emigratsioonikitsendusi. Praegune emigratsioon on madalaim viimase 15 aasta jooksul.

Kaubalaev purjedega

VANCOUVER — Bahamas registreeritud kaubalaev Aqua City sõitis 11-l päeval oma 13-päevasest reisist purjedega, mis olid abiks mootorile. Üle Vaikse ookeani põhjaosa reisil säästeti $70.000 kütteõli, mootorite tarvidus oli 21 tonni asemel 13,4 tonni päevas.

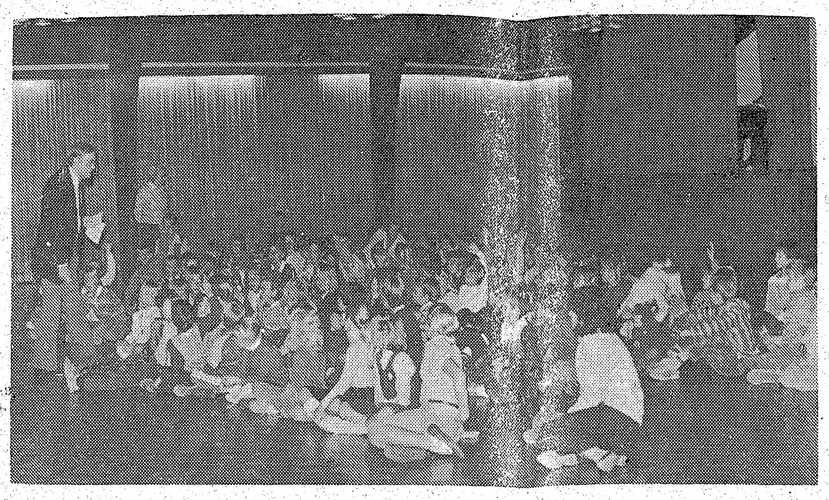

TES Täienduskooli 35. aastapäeva tähistamisel kogunesid kõik õpilased Eesti Maja suurde saali, kus kooli-juhataja V. Lenk küsitles õpilasilt selle päeva tähendust ja mitugi teadlikku kätt olid valmis vastama. Pildil õpilaspere. Foto: Vaba Eestlane

Täna on juttu

Eurokommunism kadumas

Ameerika teadlase analüüs tänapäeva maailmavaatelisist küsimusist

Itaalia kommunistliku partei juhi Enrico Berlingueri surm põhjustas Itaalias suure kommunistide toetava häälte arvu Euroopa Ühisturumaade valimistel, mis peeti mõni päev hiljem. Tegelikult tuleb partei võitu tõlgendada kui sümpaatiaavaldust Berlinguerile, kes vaatamata kommunistlikule maailmavaatele oli olnud uhke itaalia patrioot, tuline antifashist ja viimane võitleja selles kommunismi harus, mida tuntakse iseseisva ja humaanse „eurokommunismina."

Eurokommunism on olnud kadumas pärast oma tippu jõudmist 1970-ndate aastate alguses. Hispaania omaaegsed kommunistid olid uppunud sotsialistide tõusuvette, Prantsusmaa kommunistid on tõmbunud tagasi stalinistliku koore alla. Nõukogud piitsutasid aastaid kibedalt eurokommunismi, ülistades selle kõrval nende oma „tõelist sotsialismi".

Aga „tõeline sotsialism" Ida-Euroopas ja teistes maades, kus nõukogude mudel oli võetud eeskujuks, kommunistlik rezhiim surub alla rahvast ja pidurdab majanduse arengut.

Aastaid paljud marksistid võisid omaks degnereerumist N. Liidus ja puudusi teistes revolutsionäärseis ühiskondades.

Kuid nad uskusid, et kommunistlik idee jäi siiski ellu, tuli, mis võiks lõpuks võita kogu maailma sellele „õiguslikule korrale", mida Marx oli välja mõelnud enam kui sada aastat tagasi.

Nüüd on need tuled kustumas ja ideed on jäänud eluta. Marksism on läinud moest välja igal pool Euroopa intellektuaalide ringkondades, kes varem olid selle peamised kandjad.

Hiina peaminister Chao Ziyang, kes oli ringsõidul Euroopas Berlingueri surma ajal, andis talle au matustest osavõtuga.

Mõned päevad hiljem tema partei juht Hu Yaobang kiitis siiski kõrgeks kapitalistliku USA tuleviku.

Tegelikult maailma suurim kommunistlik partei on vaikselt loobumas marksismist, kui ta valjult proklameeris oma uut tegelikku asjalikkuse joont.

Hiinas, nagu N. Liidus, tähendab liitumine parteiga karjääri ja privileegiumite kindlustamist. Itaalias see tähendab patronaazhi saamist omavalitsuslikul tasemel, kus on lugematuid kommunistlikke linnapeasid. Aga vaevalt kusagil nooremad enam ühinevad parteiga fanaatiliste ideede või ideaalide pärast.

Samal ajal Reagani poliitikud näevad kommunismi ägedalt põlevat Kesk-Ameerikas.

Tegelikult palju sellest Nikaaragua revolutsiooni kirglikust passioonist on tulnud katoliiklikust „vabastamise teoloogiast", mis on saanud marksismist mõjutatud,

aga on jäänud võimetuks levitamaks seda inspiratsiooni külgetõmbejõudu väljaspoole piire.

Vaatamata Lõuna-Ameerika massilistele käärimistele, pole olemas märke, et kommunism kui idee või jõud mängiks rohkem kui piiratud rolli. Nii on see ka Kesk-Idas ja Indias, kus külgetõmbavad ideed ja jõud on peamiselt religioosed.

Kommunism, vaatamata väiteile ateismist, on tõeliselt teeninud ise teatud liiki religioonina.

See on teeninud rahva vajadusi, kes oli nõudnud õigust, kaastunnet ja tugevat jumalat maailmas,

kus vanad jumalad olid seotud õigusetuse, mahasurumise ja võimetusega.

Kommunism andis neile jumalikke kujusid nagu Lenin, Stalin ja Mao, kelle eest miljonid ohverdasid oma elu. Aga varsti need kommunistlikud jumalad hakkasid käituma nagu jumalad, keda nad olid asendanud.

Berlinguer ja tema kaaslased eurokommunistid katsusid kommunismi puhastada Marxi loomuvastasusest ja Lenini ratsionalismist,

aga tulemus oli väga lähedane vasakpoolsele sotsialismile, et see haaranuks pooldajaid.

Kõigest kokku, see oli usule sarnanev uskumus, mitte ratsionalism, mis andis kommunismile selle tugevuse ja see on täpselt see usk, mis on tänapäeval hakanud kaduma.

Kui kommunism on tagasi tõmbunud, nii on ka antikommunistlik parempoolsus; Itaalia uusfashistid on kaotamas nende usaldust veel kiiremini kui kommunistid. Hispaanias kartus ultra-parempoolse Franco uuesti elustumisest on kahvatanud, kui Hispaania demokraatia sai omale juured alla. Prantsusmaal on olnud nõrk parema tiiva elustumine, kuid see on rohkem immigratsiooni vastane kui antikommunistlik platform.

Maailma ulatusega kommunismi ja antikommunismi tagasiminek on hea uudis maailmale, kes kardab tuumasõda.

See vähendavat sõja võimalusi, kaotavat mõnesugused sõjalise kokkupõrke alused,

mis looksid sellise tulemuse.

Tänapäeva poliitilises maailmapildis on California ülikooli sotsioloog ja ajaloolane Franz Shurmann leidnud märke iseseisva kommunismi liigi kadumisest. Teadlane on raamatu „Organization and Ideology in Communst China, The Logic of World Power" ja mitmete teiste rahvusvahelisi probleeme analüüsivate teoste autor, kes on jälginud ka kommunismi kui parteidoktriini ja usulise aseaine arengut.

Kommunismi kui moehaiguse vähenemine ei tähenda, et kommunistlikud riigid vähendaksid oma maadevallutamise ideid;

alati on mingisugused muud ja sisult teistsugused põhjused küllalt pädevad nende eesmärkide suunas edasi minemaks,

kus varem kommunismi suitsukatte all, rääkides õiglusest, vabadusest ja paradiislikust elust, toimus inimõiguste mahasurumine ja väikerahvaste orjastamine.

Sündmuste kalender

Neljap., 8. nov. kell 7 õ. Tartu College'is E. Ohvitseridekogu Kanadas sõprusõhtu.

Laupäeval, 10. nov. kell 7 õhtul Eesti Maja suures saalis Hiidlaste Seltsi 10. aastapäeva juubelipidu.

Pühap., 11. nov. kell 11 homm. Peetri kirikus langenute mälestusjumalateenistus.

Pühap., 11. nov. kell 2 p.l. Vana-Andrese koguduse näitemüük ja loterii.

Pühap., 11. nov. kell 4 p.l. Eesti Majas TE Meeskoori pop-kontsert.

Pühap., 11. nov. kell 6 õ. TE Baptisti kirikus film Jeesuse elust.

Reedel, 16. nov. kell 1—6, laup., 17. nov. 10—7 ja pühap., 18. nov. 10—2 Eesti Maja väikeses saalis Maret Maiste maalide näitus.

Laup., 17. nov. kell 7 õ. Eesti Maja suures saalis Toronto Eesti Seltsi 35. aastapäeva-ball.

Pühap., 18. nov. kell 2 p.l. Eesti Maja suures saalis E. Etnograafilise ringi korraldusel „Etnograafiline pärastlõuna".

Laup., 24. nov. kell 7 õhtul Eesti Majas TE õngitsejate ja Jahimeeste Klubi sügispidu.

Laup., 1. dets, kell 7.30 õ. Eesti Maja suures saalis „Kotkajärve ball".

Korea lennuki allatulistaja tehti kangelaseks

MOSKVA — N. Liidu kindral Vladimir Govorov, kes teatavasti andis käsu Lõuna-Korea reisilennuki allatulistamiseks, on nimetatud N. Liidu kangelaseks tema 60. sünnipäeval. See on N. Liidu kõrgeim austuse märk.

Govorov on olnud Kaug-Ida üksuste komandör 1981. aastast ja varem sel aastal saanud ametikõrgendust, nimetati üheks 12-st N. Liidu kaitseministri abiks. Ta oli Moskva sõjalise piirkonna ülemaks aastail 1972—1980.

Nõukogude uudisteagentuur Tass ütles,

et Govorov oli tõstetud eriti silmapaistvasse fookusse tema „panuse eest suurema sõjalise valmisoleku tasuks"

ja tema juhiomaduste, julguse ja otsustusvõime eest teenistuse ajal II maailmasõjas, võideldes sakslaste vastu.

USA luureandmed, mis avaldati London Sunday Times'is möödunud aastal ütlesid, et nad uskusid, et Korea lennuki tulistamiseks andis käsu Govorov pärast nõupidamist ülemjuhatusega Moskvas. Need allikad pärinevat N. Liidu raadiosaatest saadud informatsioonile, mille Jaapani luureorganisatsioon kinni püüdis.

Govorov pärineb sõjaväelaste perekonnast,

ta isa oli marssal Leonid Govorov,

kes oli kaitseministri abi ja lääne-rinde kahurväe ülemjuhataja II maailmasõjas.

Kanada eestlaste . . .

(Algus lk. 1)

Kirjalikult olid oma aruanded esitanud EKN Montreali abiesimees P. Möldre ja Lõuna-Ontario esindaja A. Jurs, samuti EKN Rahvuspoliitilise komisjoni esimees E. Kiilaspea.

Kassaaruande esitas EKN peasekretär P. Aruvald.

Tulusid on aasta jooksul olnud $58.654,15 (eelarves oli ettenähtud $46.000) kulutusi on olnud $57.948,87, jättes 705,28 ülejääk.

Suure tulu- ja kuluposti moodustasid üleminevad summad ESTO-Filmile. Kõik aruanded kinnitati.

Tegevuskava osas ütles L. Leivat, et see koosneb suures osas sellest, mis on olnud EKN põhimõtteiks. EKN-l oli Kanadas valimise eel ja ajal häid kontakte, mida tuleb säilitada. EKN juhatus on optimistlik uue valitsusega koostöös, kuna eestlastel on nende hulgas palju sõpru.

Balti õhtu võimalusist ja eeltöödest seletas EKN Ottawa abiesimees W. Pent. Balti küsimust peab kogu aja päevakorral hoidma ja Balti Õhtu on selleks hea foorum.

Kuna Kanada ajakirjandus ei tee midagi eestlaste heaks, siis tuleb endal otse parlamendiliikmete juurde minna.

Ringkirjade saatmine on väikse kasuteguriga. Eelolev Balti Õhtu toimub 27. veebruaril, kuna see on lähim sobiv päev Leedu ja Eesti vabaduspäevadele. Juba 14. novembril tuleb käenduskomitee selle arutlemiseks kokku.

L. Leivat täiendas pikemalt kirjalikult liikmeile jagatud tegevuskava, kus on ikestatud rahvastel kavas esitada valitsusele soov, et USA eeskujul kuulutataks ka Kanadas välja Ikestatud Rahvaste Nädal.

P. Aruvald esitas majanduseelarve, mis on tasakaalus $50.500.

Sõnavõtte oli raali kasutamisest EKN töös.

A. Salumets soovitas, et kuigi meil on konservatiivide parteis sõpru, mitte kaotada kontakte ka liberaalidega,

sest kui uus valitsus ei suuda tööstust ega defitsiiti vähendada, siis võib olukord diametraalselt muutuda.

H. Teder soovitas EKN olukorda täiendada EKN liikmete miinimumkohustustega, mis peaks hakkaha kehtima enne järgmisi valimisi. W. Pent selgitas veel Balti Õhtu käenduskomitee koosseisu, kus 11 liiget kukkusid valimistel läbi, neist 8 liberaali, keda tuleb nüüd uutega asendada.

EKN liikmekohustuste üle avaldati mitmeid arvamusi, ka seda et need võiksid kandideerijad ära hirmutada.

P. Aruvald arvas, et EKN valimistel saaks kandidaatide saamine lahendatud, kui komisjonid aktiivselt töötaksid, mistõttu ka teised tuleksid meelsamini tööd tegema.

Tegevusalaliste ja koosolekul algatatud küsimuste all Ü. Jürima märkis, et eeloleval nädalal saabub Torontosse punadelegatsioon. Kui 19 aastat tagasi suleti sel puhul Toronto eestlaste uksed, siis kas EKN on seekord eestlastele selgitust andnud mida teha. Või kas oleme nii kaugel, et eesti organisatsioonid lähevad kultuurilisele ja poliitilisele läbikäimisele?

P. Aruvald soovis teada, kas Ü. Jürimal on konkreetseid soovitusi, mida EKN pidanuks tegema,

kuid Jürima arvas, et otsuste tegijaks on EKN juhatus.

P. Aruvald leidis, et mis aitab kriitika, kui sellega ei anta konkreetset konstruktiivset lahendust.

L. Leivat selgitas neid samme, mida EKN on kavatsenud. Inimeste keelamine võiks eestlaste iseloomu arvestades mõjuda koguni vastupidiselt. Ka A. Salumets arvas, et EKN ei saa mõelda, et inimesed sajaprotsendiliselt kuuletuksid.

A. Salumets viis sõnavõtu veel ennelõunase debati juurde, leides et EKN on struktuuriliselt aegunud, on jäänud „vanadele poliitikuile ausambakaitseks". Praegune liikmete keskmine vanus on 55—60 aastat.

Kui tehakse struktuuris muudatusi, siis saadakse noored selle juurde.

Vanad aga leiavad, et nad on asendamatud. Peame kõiki jõudusid koondama, et seda teha nooremaile meeldivaks.

H. Teder leidis veel kodumaalt tulijate osas, et kui tahame võidelda selle grupi vastu, siis teeme sellega neile suure teene ja lõhestame endid, mis ju ongi nende eesmärk. Olgem tolerantsed. Prof. M. Puhvel arvas selle juurde, et rahval peaks juba olema teada EKN ametlik seisukoht.

Lõppsõnas H. Lupp vaatas tagasi möödunud tegevusaastale ja leidis, et elame murrangulisel ajajärgul. Seljataga on ESTO, ees EKN 12. koosseisu valimised 1985. a. esimesel poolel.

Nüüd on uus koosseis Kanada parlamendis, kellele tuleb meie probleemid uuesti selgeks teha.

Kuid EKN, kes on ühiskonna poolt valitud, tagab eduka töö. Ärgem unustagem, et teised rahvusgrupid kadetsevad meid, sellepärast olgem realistlikud ja uhked oma saavutustele. Uuele tegevusaastale vastu minnes tehku igaüks oma parim.

Koosoleku lõpul luges H. Lupp Eesti hümni viimase salmi.

Kuninganna olgu Kanada kodanik

Saint John, N.B. — Üks kodanike grupp, Canadian Citizenship Federation sealne osakond ütleb, et Kanada kuninganna peaks legaalselt olema Kanada kodanik. Nad soovivad sellekohaselt Kanada põhiseadust muuta, et see võimaldaks kuninganna Kanada kodanikuks saada. Muudatus tuleks teha, kuna „äsjane kuninganna külaskäik oli suurepärane demonstratsioon sellest kohast, mis kuninganna on kanadalaste südames."